

«فشار حداکثری»

آسیب تحریم‌های اقتصادی آمریکا روی حق سلامت ایرانیان

HUMAN
RIGHTS
WATCH

«فشار حداکثری»

آسیب تحریم‌های اقتصادی آمریکا به حق سلامت ایرانیان

Copyright © 2019 Human Rights Watch

All rights reserved.

Printed in the United States of America

ISBN: 978 1 6231 37786

Cover design by Rafael Jimenez

دیده‌بان حقوق بشر از حقوق تمام افراد سراسر جهان دفاع می‌کند. ما با دقت نقض‌ها را بررسی می‌کنیم، واقعیت‌ها را به شکلی گسترده افشا می‌کنیم، و افراد قدرتمند را تحت فشار قرار می‌دهیم تا به حقوق احترام بگذارند و عدالت را جاری کنند. دیده‌بان حقوق بشر سازمانی مستقل و بین‌المللی است که به عنوان بخشی از جنبشی سرزنده برای برقراری کرامت انسانی و پیشبرد هدف حقوق بشر برای همه فعالیت می‌کند.

دیده‌بان حقوق بشر سازمانی بین‌المللی با کارکنانی در بیش از ۴۰ کشور است و دفترهایی در آمستردام، بیروت، برلین، بروکسل، شیکاگو، ژنو، گوما، ژوهانسبورگ، لندن، لس آنجلس، مسکو، نایروبی، نیویورک، پاریس، سان فرانسیسکو، سیدنی، توکیو، تورنتو، تونس، واشنگتن دی‌سی، و زوریخ دارد.

برای اطلاعات بیشتر لطفاً از وبسایت ما بازدید کنید: <http://www.hrw.org>

«فشار حداکثری» آسیب تحریم‌های اقتصادی آمریکا به حق سلامت ایرانیان

1	خلاصه
8	پیشنهادهای
8	برای دولت آمریکا
8	برای وزارت خزانه‌داری آمریکا، اداره کنترل سرمایه خارجی
8	برای وزارت خارجه آمریکا
9	برای کنگره آمریکا
9	برای اتحادیه اروپا و کشورهای عضو
9	برای دولت ایران
10	روش شناسی
12	جدول زمانی تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران
19	بازار دارویی ایران و پاسخ‌ها به تسهیل واردات دارویی
23	محدودسازی تأمین مالی واردات بشردوستانه ایران به دست تحریم‌های آمریکا
28	دسترسی کنونی به دارو در ایران
28	بررسی اجمالی
29	تأثیر روی بیماران
31	بیماران دچار بیماری پروانه‌ای
31	بیماران سرطانی
32	بیماران مبتلا به صرع
32	پوشش بیمه عمومی
35	تعهدات حقوقی بین‌المللی

35	تحریم‌های اقتصادی و حق سلامت
38	سپاسگزاری
39	پیوست اول: نامه به شرکت های دارویی و داروسازی
39	که با ایران مبادله داشته اند
41	پیوست دوم: نامه به اداره کنترل سرمایه خارجی (اوفک)
41	وزارت امور خزانه داری امریکا
44	پیوست سوم: نامه به وزارت امور خارجه امریکا
47	پیوست چهارم: نامه به جواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران

خلاصه

در ماه مه ۲۰۱۸ دولت ترامپ رسماً از توافق بین‌المللی هسته‌ای با ایران، مشهور به برجام، که توسط دولت اوباما در ژوئیه ۲۰۱۵ مورد موافقت گرفته بود خارج شد. ظرف ۱۲۰ روز بعد، تا ۵ نوامبر ۲۰۱۸، دولت آمریکا تمامی تحریم‌های اقتصادی مرتبط با برنامه هسته‌ای ایران را که پیش از آن برداشته شده بودند، منجمله «تحریم‌های ثانویه» بر بنگاه‌های غیرآمریکایی که دست به تعامل مالی یا تجاری با ایران می‌زنند، را دوباره اعمال کرد.

در حالی که دولت آمریکا معافیت‌هایی برای واردات بشردوستانه در نظام تحریم‌هایش در نظر گرفته است، تحریم‌های گسترده آمریکا علیه بانک‌های ایران، همراه با مواضع تهاجمی از سوی مقامات آمریکایی به شدت توانایی ایران در پرداخت ایران برای چنین واردات بشردوستانه‌ای را محدود کرده است. پیامدهای تحریم‌های دوجندان آمریکا، عمدی یا غیرعمدی، تهدیدی جدی متوجه حق ایرانیان به سلامتی و دسترسی به داروهای حیاتی می‌کند؛ و می‌شود تقریباً مطمئن بود که منجر به کمبودهای مستند شده، از نبود داروهای حیاتی برای مبتلایان به صرع تا کودکان ایرانی سرطانی ناتوان از یافتن داروهای شیمی‌درمانی که فوراً نیاز دارند، انجامیده است.

عامل اصلی آثار آسیب‌زننده تحریم‌های مجدد آمریکا علیه ایران این واقعیت است که این تحریم‌ها در عمل تا حد زیادی بانک‌ها و شرکت‌های بین‌المللی نگران از اعمال تحریم‌های ثانویه آمریکا علیه خود را از مشارکت در تعاملات تجاری و مالی با ایران، از جمله تعاملات بشردوستانه معاف از تحریم‌ها، بازداشته‌اند. در نتیجه، این تحریم‌ها به دسترسی ایرانیان به داروهای حیاتی و حق آنها به سلامت اثری منفی وارد کرده‌اند و اگر وضعیت تغییر نکنند این امر احتمالاً تشدید خواهد شد و سلامت میلیون‌ها ایرانی را مورد تهدید قرار خواهد داد.

مقامات آمریکایی به دفعات اشاره کرده‌اند که رنج ناشی از تحریم‌های آمریکا برای ایرانیان عادی و عمدی است و بخشی از راهبردی است که بناست شهروندان ایرانی را وادار کند از دولت مستبدشان بخواهند تا «تغییر رفتار» دهند؛ این مجازاتی دسته‌جمعی است که حقوق اقتصادی ایرانیان را نقض می‌کند. برای مثال، در ۱۴ فوریه ۲۰۱۹، مایک پمپئو، وزیر خارجه آمریکا، به سی‌بی‌اس نیوز گفت «اوضاع [با تحریم‌های آمریکا] برای مردم ایران بسیار بدتر است، و مطمئنیم که این باعث می‌شود مردم ایران قیام کنند و رفتار رژیم را تغییر دهند». وزارت خزانه‌داری آمریکا خود پیش‌بینی کرد که سیاست‌های آمریکا منجر به «انزوای مالی و رکود اقتصادی فزاینده» ایران خواهد شد.

دولت ترامپ، علاوه بر اعمال مجدد تحریم‌های اقتصادی تعلیق‌شده تحت برجام بارها نهادهای مالی ایرانی را هدف گرفته است. در ۱۶ اکتبر ۲۰۱۸ اداره کنترل سرمایه‌های خارجی وزارت خزانه‌داری آمریکا (اوفک) دسترسی ایران به بازارهای

مالی جهانی را با اضافه کردن حدود ۲۰ نهاد به لیست تروریست‌های جهانی ویژه به خاطر «حمایت از نهاد نظامی که کودک‌سرباز جذب و آموزش می‌دهد» بیش از پیش محدود کرد.

سپس با اعمال مجدد کامل تحریم‌های تعلیق‌شده تحت برجام، در نوامبر ۲۰۱۸، وزارت خزانهداری حداقل ۳۷ بانک دولتی و خصوصی ایرانی، و همچنین شرکت نفت ایران، را به لیست اتباع و افراد بلوکه‌شده ویژه افراد مورد تحریم اضافه کرد. هر شرکتی که در حوزه صلاحیت قضایی آمریکا قرار بگیرد، آمریکایی یا غیرآمریکایی، که دست به تعاملاتی با این افراد بزنند می‌توانند در آمریکا مشمول پیگرد قرار گیرند. این ریسکی قابل توجه برای کسب و کارها، بانک‌ها، و نهادهای مالی جهانی ایجاد می‌کند که برای تسهیل واردات داروهای حیاتی و تجهیزات پزشکی به ایران ضروری هستند.

پیش از این دولت آمریکا در قالب برجام تحریم‌ها روی موجودیت‌های غیرآمریکایی را برداشته بود. الزامات جدی مقررات و ارزیابی بایسته برای رعایت ملزومات قانونی اعمال شده بر شرکت‌های بین‌المللی در تجارت با ایران تنها تعدادی محدود از شرکت‌ها و بانک‌ها را باقی گذاشته است که قابلیت پرداخت برای تجارت با ایران دارند و مایل به پذیرش ریسک بیشتر مالی و حقوقی تحریم‌های ثانویه آمریکا در اثر این تعاملات هستند.

این محدودیت‌های تأمین مالی، همراه با سقوط شدید ارزش واحد پول ایران، ریال، منجر به محدودیت جدی برای شرکت‌ها و بیمارستان‌های ایران در خرید تجهیزات پزشکی و داروهای حیاتی از خارج از ایران شده است که ساکنان برای مراقبت پزشکی حیاتی به آنها وابسته هستند. علاوه بر این، تحریم‌های تمدیدشده آمریکا مستقیماً قدرت خرید خانواده‌ها را تحت تأثیر قرار داده است و در نرخ تورم حدود ۳۰ درصد در سال گذشته نقش ایفا کرده است. پوشش بیمه سلامتی تقریباً همگانی ایران در حال حاضر بخشی قابل توجه از هزینه‌های مراقبت بهداشتی را جذب می‌کند اما ناتوانی این سیستم، که حالا تحت فشار جدی مالی است، احتمالاً آثاری مخرب بر میلیون‌ها بیمار خواهد گذاشت.

در ژوئیه ۲۰۱۹ گزارشگر ویژه سازمان ملل برای وضعیت حقوق بشر در ایران گفت او «نه تنها نگران این است که تحریم‌ها و محدودیت‌های بانکی بدون توجیهی امنیتی غذایی و دسترسی و توزیع داروها، تجهیزات دارویی، و ذخایر را تحت تأثیر قرار دهد، بلکه نگران اثر منفی بالقوه تحریم‌ها روی سازمان ملل و برنامه‌ها و اقدامات دیگر در کشور نیز هست».

دیده‌بان حقوق بشر به این نتیجه رسیده است که وضعیت اقتصادی کنونی، با وجود معافیت‌های بشردوستانه، مسبب آسیب‌هایی نالازم برای شهروندان ایرانی مبتلا به مجموعه‌ای از بیماری‌ها و شرایط پزشکی است. بعضی از کسانی که بیش از دیگران تحت تأثیر قرار گرفته‌اند ایرانیانی هستند که بیماری‌های نادر و یا شرایطی دارند که نیازمند درمان و مراقبت ویژه هستند و از دسترسی به داروها و لوازمی ناتوان هستند که بیش از این در دسترس بوده‌اند. این شامل کودکان دارای

سرطان خون، بیماری پروانه‌ای (بیماری‌ای که منجر به پوست حساس و تاول‌زده می‌شود)، یا صرع، یا افرادی می‌شود که در اثر قرار گرفتن در معرض سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران-عراق دچار جراحت‌های چشمی مزمن هستند.

پیامدهای این وضعیت برای این افراد می‌تواند فاجعه‌بار باشد: افراد مبتلا به اشکال شدید بیماری پروانه‌ای حالا ناتوان از دسترسی به باندازه‌های ویژه هستند و در معرض ریسک به شدت افزایش یافته عفونت‌های باکتریایی، سپسیس، انگشت‌چسبی، و انقباض مفاصل شوند. کودکان دارای صرع مقاوم در برابر درمان‌های معمول و ناتوان از دسترسی به داروهای ساخت خارج ممکن است متحمل تشنج‌های متعدد و غیرقابل کنترل شوند که آنها را با خطر مجروحیت روبه‌رو می‌کند و و در طول زمان منجر به آسیب مغزی شدید و دائمی می‌شود. کمبود داروهای حیاتی می‌تواند دامنه‌ای بسیار گسترده‌تر از بیماران را تحت تأثیر قرار دهد. برای مثال، روزنامه‌نگاران ایرانی از مشکلات حاد بعد از یک جراحی سزارین خبر داده‌اند که تصور می‌شود مرتبط با استفاده از داروی بیهوشی «غیراستاندارد» باشد.

پیامدهای آزارنده تحریم‌های ثانویه که در پژوهش‌های انجام‌شده توسط سیامک نمازی، تحلیل‌گر ایرانی-آمریکایی، درباره رژیم تحریم‌ها در دوران دولت اوباما پیش از برجام نشان داده‌شده‌اند، طبعاً با اعمال دوباره تحریم‌ها توسط دولت ترامپ بازگشته‌اند. اما الیزابت روزنبرگ، از مقامات سابق تحریم‌ها در وزارت خزانه‌داری آمریکا به این‌پی‌آر گفته است که تفاوت با تحریم‌های ایران دولت ترامپ این است که «آمریکا تحریم‌هایی که پس از توافق هسته‌ای برداشته بود دوباره اعمال کرده است و لایه‌های بیشتری هم به این تحریم‌ها اضافه کرده‌است، از جمله با اقداماتی مثل تحریم نهادهای مالی ایرانی که پیش از این تحریم نبودند و برای تسهیل واردات غذا، دارو، و تجهیزات پزشکی استفاده می‌شدند». به گفته روزنبرگ، «بیشتر بانک‌های بزرگ ایرانی مشمول تحریم هستند» و بانک‌های کوچک‌تر «ظرفیت کمتری برای انجام تعاملات مالی فرامرزی دارند». ایران در حال حاضر توان انجام معامله از طریق تعداد بسیار کمی از بانک‌ها و نهادهای مالی دارد که رابطه‌ای نزدیک با کشورهای مثل چین، هند، و ترکیه دارند که در ابتدا معافیت‌هایی برای ادامه خرید نفت ایران دریافت کرده‌بودند. این بانک‌ها از درآمدهای نفتی ایران، که در حساب‌های سپرده نگهداری می‌شدند، استفاده کردند تا برای واردات دارو و دیگر موارد اولویت‌دار از نظر دولت ایران به عنوان کالاهای اساسی دست به تعاملات مالی بزنند.

علاوه بر این، لحن مقامات دولت آمریکا در عرصه عمومی و خصوصی درباره تعاملات اقتصادی با نهادهای ایرانی منجر به درنگ شرکت‌ها و بانک‌ها در تجارت با ایران شده‌است. برای مثال، ریچارد گرزل، سفیر آمریکا به آلمان، در ۶ ماه مه ۲۰۱۹ به روزنامه‌ای آلمانی گفت «هر قدر بخواهید می‌توانید در ایران دست به معامله بزنید اما ما درباره ویزای شما تصمیم می‌گیریم» و «زیرا اگر شما کاری نکنید، به شما اجازه نمی‌دهیم به کشور ما وارد شوید».

احتیاط اضافه یا «پایبندی بیش از حد» از سوی بانک‌ها و شرکت‌های دارویی نگران از نقض تحریم‌های آمریکا عاملی قابل توجه در محدود کردن دسترسی ایران به پول لازم برای واردات داروها و تجهیزات پزشکی است. ژرار آرو، سفیر سابق

فرانسه در واشنگتن، در اکتبر ۲۰۱۸ به گردهمایی در مؤسسه هادسن گفت «واقعیت این است که بانک‌ها آن قدر از تحریم‌ها وحشت دارند که نمی‌خواهند هیچ ارتباطی با ایران داشته باشند». در مورد بانداژهای ویژه لازم برای مبتلایان به بیماری پروانه‌ای دیده‌بان حقوق بشر به مدارکی دست پیدا کرد که نشان می‌دهند شرکتی اروپایی با وجود معافیت‌های بشردوستانه در نتیجه تحریم‌ها از فروش بانداژها امتناع کرده است. در دو مورد دیگر، دیده‌بان حقوق بشر مکاتباتی از سوی بانک‌هایی را دید که پس از تحمیل تحریم‌ها اجازه تعاملات بشردوستانه با ایران را نمی‌دهند.

این ترس حتی موجب مشکلاتی برای فعالان بشردوستانه حامی هزاران پناهنجوی افغانستانی در ایران شده است. شورای پناهندگان نروژ یکی از پنج ان‌جی‌اوی بین‌المللی بزرگ فعال در ایران است. آنها برای بیش از هفت سال برنامه‌هایی در حوزه‌هایی مثل آموزش اجرا کرده‌اند. اما حالا در نتیجه تحریم‌ها آنها با موانعی مشابه در تأمین مالی عملیات‌هایشان مواجه هستند. یان اگلند، رییس شورای پناهندگان نروژ در اوت ۲۰۱۹ گفت «حالا یک سال است که تلاش کرده‌ایم بانک‌هایی بیابیم که توانا و حاضر باشند پول حامیان مالی [عملیات بشردوستانه] را منتقل کنند». او اضافه کرد «اما از هر سو به دیواری محکم برخورد می‌کنیم. بانک‌های نروژی و دیگر بانک‌های بین‌المللی به خاطر تحریم‌های آمریکا از انتقال پولی که دولت‌ها برای فعالیت یاری‌رسانی حیاتی ما داده‌اند می‌ترسند».

به گفته افراد آشنا با تجارت بین‌المللی بشردوستانه با ایران، محدودیت‌های گسترده روی تأمین مالی تجارت مرتبط با ایران شرکت‌های دارویی ایران را وادار کرده است تا حتی تعاملاتی که تحت قانون تحریم‌های آمریکا کاملاً مجوز دارند را از طریق سیستم حواله انجام دهد. حواله شبکه غیررسمی ارسال پولی است که بر روابط خانوادگی و دیگر روابط مطمئن موجود تکیه می‌کند تا بدون انتقال پول دست به پرداخت بزند. اما استفاده از سیستم حواله غالباً منجر به افزایش هزینه تعامل می‌شود و پزشکان و واردکنندگان می‌گویند به خاطر مقررات بهداشت ایران استفاده از آن دشوار است. این واردکنندگان را وادار به انتخاب داروهای جایگزین و تجهیزات با کیفیت پایین‌تر کرده است. بیماران در مصاحبه‌هایی با دیده‌بان حقوق بشر و همچنین نوشته‌هایی در شبکه‌های اجتماعی خبر داده‌اند که پس از این که در اثر نیافتن یا قادر نبودن به خرید داروهای معمولشان در بازار و اجبار به انتخاب داروهای با عوارض جانبی جدی روبه‌رو شده‌اند. دیده‌بان حقوق بشر نمی‌تواند مستقلاً عوارض جانبی گزارش شده ناشی از استفاده از داروها یا تجهیزات با کیفیت کمتر را تأیید کند.

استفاده گسترده دولت ترامپ از برچسب «تروریست» بیش از پیش تجارت بشردوستانه با ایران را تحت تهدید قرار می‌دهد. دولت آمریکا توضیحی درباره تعیین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بخشی از نیروی نظامی ایران، به عنوان سازمان تروریستی خارجی نداده است. این می‌تواند زندگی ۱۱ میلیون ایرانی را تحت تأثیر قرار دهد. ریچارد نفیو، از مقامات سابق وزارت خارجه، به بی‌بی‌سی گفت با این که داروها از تحریم‌ها معاف هستند «اگر دیده شود که به موجودیت یا بازیگری در لیست‌های تحریم می‌روند [این تجارت] ممنوع می‌شود». یان اگلند از شورای پناهندگان نروژ با اشاره به چنین وضعیتی در کنفرانسی درباره کمک بشردوستانه به حاضران گفت در حالی که دولت‌ها در واشنگتن، لندن، و برن ممکن است علاقه‌ای

به صدمه زدن به کار سازمان او با پناهندگان نداشته باشند، «هیچکس نمی‌تواند به من بگوید که اگر به این شکل [عملیاتت را] انجام دهی، نه تو و نه کارمندان قوانین ما را نقض خواهید کرد».

تصمیم ۲۰ سپتامبر ۲۰۱۹ دولت ترامپ برای اعمال تحریم‌های بیشتر روی بانک مرکزی ایران تحت «اختیار ضدتروریسم» آخرین نهادهای مالی باقی‌مانده ایرانی قادر به دست زدن به تبادلات خارجی شامل واردات بشردوستانه را به شدت محدود می‌کند، و «معافیت بشردوستانه» را از معنی تهی می‌کند. به گفته برایان اوتول، مشاور ارشد سابق مدیر اوفک، اثر آن «آسیب بیشتر به انتقال غذا و دارو به مردم ایران خواهد بود». در ۱۴ اکتبر نماینده اتحادیه واردکنندگان دارو ایران به رسانه‌های ایرانی گفت که پس از این که آمریکا این تحریم‌ها را اعلام کرد بانک‌های کره جنوبی روابطشان با ایران را به تعلیق درآورده‌اند.

در ۲۵ اکتبر ۲۰۱۹ وزارت‌های خزانه‌داری و خارجه آمریکا همزمان با اعلام سازوکاری جدید برای «افزایش شفافیت تجارت مجاز» با ایران تشدید بیشتر تحریم‌های مالی آمریکا علیه ایران توسط دفتر شبکه مبارزه با جرایم مالی (فین‌سن) در وزارت خزانه‌داری را اعلام کردند. هدف از اقدام فین‌سن محروم کردن دولت ایران از امکان استفاده از «تجارت به اصطلاح بشردوستانه برای فرار از تحریم‌ها و تأمین مالی اقدامات نامطلوبش» از راه تعیین ایران به عنوان «حوزه نگرانی عمده پولشویی تحت ماده ۳۱۱ قانون میهن‌پرستی آمریکا» است. این برچسب، به خاطر محدودیت‌های شدیدی که روی نهادهای مالی یک کشور اعمال می‌کند، در زبان محاوره به عنوان «مجازات اعدام مالی» شناخته می‌شود.

همزمان، وزارت‌های خزانه‌داری و خارجه ظاهراً نیاز به بهبود پیامدهای تحریم بانک مرکزی ایران در سپتامبر ۲۰۱۹ را پذیرفتند و مشترکاً «سازوکار» بشردوستانه‌ای برای تعاملات بشردوستانه در عوض تعهد شرکت‌ها و بانک‌ها به اجرای «ارزیابی بایسته تقویت‌شده» ارائه کردند. ارزیابی بایسته تقویت‌شده شامل اطلاعات مشتری‌ها از جمله هویت تمام گیرنده‌ها و واسطه‌های درگیر در معاملات و همچنین اعلامیه‌های ماهانه موجودی حساب با ارزش، ارز، و تاریخ موجودی همه حساب‌های نهاد مالی ایرانی موجود در نهادهای مالی کشور خارجی میزبان مشارکت‌کننده می‌شود که برای تعاملات بشردوستانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. علاوه بر این، نهادی که تمایل به استفاده از این سازوکار دارد باید تعهدی مکتوب از تمام توزیع‌کنندگان ایرانی حاضر در این تعاملات ارائه کند که آنها اجازه نخواهند داد که کالاها به افراد یا نهادهای ایرانی تحت تحریم فروخته یا بازفروش شوند و توزیع‌کننده ایرانی این تعهد را به مشتریان پایین‌دست نیز تحمیل خواهد کرد. با وجود این، از راهنما مشخص نیست که برآورده کردن این نیازمندی‌های طاقت‌فرسا برای شرکت‌ها امکان‌پذیر باشد و آیا ممنوعیت هر گونه تجارت از جمله تجارت بشردوستانه با نهادهای شناسایی‌شده با قوانین مربوط به تروریسم را لغو می‌کند یا خیر.

باید منتظر اثر این بیانیه‌های سیاسی موازی ماند. به نظر بسیاری از ناظران جدی سیاست تحریم‌های آمریکا احتمال زیادی نمی‌رود که این سازوکار بشردوستانه واقعاً صادرات بشردوستانه به ایران را افزایش دهد. در عوض، به نظر می‌رسد که ترکیب نیازمندی‌های دشوار و کارکرد نه چندان مخفی گردآوری اطلاعات بیشتر با هدف تبلیغات، و نه مواجهه واقع‌گرایانه با مشکلات بشردوستانه ناشی از تحریم‌های آمریکا علیه ایران باشد. برای مثال، یک وکیل تحریم‌ها و آشنا با موضوع به دیده‌بان حقوق بشر گفت که الزام بانک‌های خارجی به ارائه گزارش‌های ماهانه جزئی و گسترده به وزارت خزانهداری آمریکا درباره هر معامله بشردوستانه با حضور ایران در عوض نامه‌هایی اطمینان‌بخش از جانب اوفک درباره در معرض تحریم بودن بانک‌ها «مانع بوروکراتیک جدیدی برای تجارت بشردوستانه با ایران» است.

دو مقام سابق وزارت‌های خارجه و خزانهداری آمریکا با اطلاع دقیق از رژیم تحریم‌های آمریکا علیه ایران با ابراز تردید درباره اثرهای این اعلامیه به آن واکنش نشان دادند. برایان اوتول در توییت نوشت «این کمکی نمی‌کند و در واقع احتمالاً وضعیت را بدتر می‌کند». ریچارد نفیو هم توییت کرد «با توجه به یافته‌های ۳۱۱ [مقررات پولشویی قانون میهن‌پرستی آمریکا] و جو کلی، به نظرم اغلب به این سازوکار نه به عنوان کانالی بشردوستانه که به چشم کارکردی برای گردآوری اطلاعات برای کمک کردن به تحریم‌های بیشتر آمریکا نگاه خواهند کرد. برای مایی که به دنبال کانالی واقعی هستیم، این آن نیست».

کشور یا ائتلافی از کشورها که دست به اعمال تحریم اقتصادی می‌زند باید اثر این تحریم‌ها روی حقوق بشر جمعیت تحت تأثیر، مخصوصاً درباره دسترسی آنها به کالاهای حیاتی برای زندگی از جمله دارو و غذا، را مد نظر داشته باشد. تحریم‌های بی‌انتهای و جامع مثل تحریم‌های اعمال‌شده بر ایران در دولت آمریکا نیازهای بشردوستانه و برخورداری از حقوق بشر عموم جامعه ایران را تحت تأثیر قرار داده است. دیده‌بان حقوق بشر با تحریم‌هایی که اثر منفی نامتناسبی روی برخورداری جمعیت غیرنظامی دارند یا آسیب‌هایی نالازم مخصوصاً برای گروه‌های آسیب‌پذیر ایجاد می‌کنند مخالفت می‌کند.

با توجه به اثرات مشابه مشاهده‌شده در دیگر رژیم‌های تحریمی اثر زیان‌بار تحریم‌های آمریکا روی دسترسی ایرانیان به غذا و دارو نباید تعجب‌آور باشد. مثال‌های زیادی برای این امر وجود دارند. تحریم‌های چندجانبه روی عراق در دهه ۱۹۹۰ به خاطر نابود کردن اقتصاد شهرت دارند و بنا به چندین پژوهشگر حوزه سلامت «اثری خسارت‌بار روی سلامت جامعه داشتند».

دولت آمریکا باید فوراً گام‌هایی برای تضمین کارا بودن معافیت‌های بشردوستانه برای تسهیل دسترسی ایرانیان به دارو و تجهیزات پزشکی بردارد. مهم‌تر از همه دولت آمریکا باید به شکل عمومی در بالاترین سطوح مشخص کند که بانک‌ها و شرکت‌ها در صادرات یا تأمین مالی کالاهای بشردوستانه مشمول معافیت به ایران متحمل ریسک‌های حقوقی یا مالی

نخواهند شد. در ۶ اوت ۲۰۱۹ اوفک «راهنمای مرتبط با شرایط حمایت و یاری بشردوستانه از مردم ونزوئلا» را منتشر کرد و اعلام کرد اوفک «به تضمین جریان داشتن حمایت بشردوستانه به ونزوئلا متعهد است» و «آمریکایی‌ها را تشویق می‌کند تا از این مجوزها از جمله ارسال پول بهره ببرند». اوفک باید «راهنمای» عمومی برابری در مورد ایران منتشر کند و آن را به عنوان سیاست اجرایی کند.

تحلیل تحریم‌ها تعهدات حقوق بشری کشور مورد هدف را کاهش نمی‌دهد. حکومت ایران باید گام‌هایی «برای بیشینه‌سازی منابع در دسترسش» بردارد تا بیشترین حفاظت ممکن از حقوق افراد در حوزه صلاحیتش را فراهم کند. در حالی که تحریم‌ها قطعاً توان ایران را برای برآورده کردن نیازهای ساکنانش کاهش می‌دهد دولت موظف است تضمین کند که شهروندان و ساکنان بتوانند از حق سلامتشان بدون تبعیض بهره‌مند شوند و باید تمام معیارهای ممکن از جمله مذاکره با دیگر دولت‌ها، را انجام دهد تا اثر منفی تحریم‌ها روی گروه‌های آسیب‌پذیر را به حداقل برساند. این شامل تعهد دولت به بازداشتن از فساد و سوء استفاده از منابع می‌شود. برای کاهش موانع دیگر دولت‌ها در برقراری سازوکارهای تجارت بشردوستانه با نهادهای مالی ایران این کشور باید طرح‌های شفافیت مالی ضدتروریسم سازمان ملل را تصویب کند.

پیشنهادهای

برای دولت آمریکا

- به شکل عمومی در بالاترین سطوحش توضیح دهد که بانک‌ها یا شرکت‌ها به خاطر صادرات یا تأمین مالی کالاهای بشردوستانه به ایران با ریسک حقوقی یا مالی مواجه خواهند شد.
- سازوکاری برای پیشبرد تأمین مالی صادرات بشردوستانه به ایران برقرار کند.
- دیگر کشورها را تشویق کند تا سازوکارهایی برای تأمین مالی واردات بشردوستانه به ایران، شبیه سازوکار اینستکس پیشنهادشده از سوی چندین کشور اروپایی، برقرار کنند.
- آمریکا باید تلاش‌های دیپلماتیک از جمله مذاکرات مستقیم با ایران را آغاز کند تا تضمین کند که کانال‌های بشردوستانه باز می‌مانند تا ایران بتواند تجهیزات پزشکی و داروهای حیاتی را برای حراست از حق سلامت ایرانیان وارد کند.

برای وزارت خزانه‌داری آمریکا، اداره کنترل سرمایه خارجی

- برقرار کردن برنامه یاری‌رسانی برای ارزیابی بایسته برای شرکت‌های خواهان صدور کالاهای بشردوستانه به ایران
- اجازه دادن به کانالی مالی برای تجارت بشردوستانه، چه مستقیم و چه از مسیر دولتهایی مثل سوییس که ابراز علاقه کرده‌اند.
- انتشار راهنمای واضح درباره حفاظت از تجارت بشردوستانه با ایران در ارتباط با تعیین بانک مرکزی ایران به عنوان سازمان تحت تحریم (SDN).
- انتشار فهرست مجوزهای صادرشده برای تجارت بشردوستانه و دیگر گام‌های برداشته برای رسیدگی به نیازهای بشردوستانه ایرانیان از اوت ۲۰۱۸، و از این پس انتشار ماهانه اطلاعات درباره مجوزهای تجارت بشردوستانه.
- اختصاص منابعی برای دسترسی مستقیم به شرکت‌ها و نهادهای برای روشن کردن معافیت‌های بشردوستانه.
- توضیح علنی این که شرکت‌ها و بانک‌های آمریکایی و غیرآمریکایی در صورت این که تعاملاتشان با ایران تنها شامل کالاهای بشردوستانه دارای معافیت بشود با ریسک حقوقی مواجه خواهند شد.
- وضع و انتشار عمومی شرایط معافیت بشردوستانه برای بانک مرکزی ایران و دیگر بانک‌های ایرانی حاضر در تأمین مالی واردات داروها و دیگر کالاهای بشردوستانه.

برای وزارت خارجه آمریکا

- توضیح و صدور راهنما درباره پیامدهای تجارت بشردوستانه تعیین سپاه پاسداران به عنوان سازمان تروریستی خارجی از سوی وزارت خارجه و صدور راهنمایی آشکار درباره تسهیل تجارت بشردوستانه.
- منصوب کردن گروهی با اختیار تضمین تداوم تجارت بشردوستانه با ایران.

برای کنگره آمریکا

- از اداره مسئولیت‌پذیری دولت بخواهد مطالعه‌ای درباره اثر تحریم‌های اقتصادی دولت آمریکا بر وضعیت بشردوستانه در ایران انجام دهد
- قانونی تصویب کند که وزارت خزانه‌داری آمریکا را ملزم کند سازوکاری برای تأمین مالی صادرات بشردوستانه به ایران برقرار کند.
- قانونی تصویب کند که وزارت خزانه‌داری آمریکا را ملزم کند شرایط معافیت بشردوستانه برای بانک مرکزی ایران و دیگر بانک‌های ایرانی حاضر در تأمین مالی واردات داروها و دیگر کالاهای بشردوستانه وضع کنند.
- از اوفک بخواهد فهرست مجوزهای صادرشده برای تجارت بشردوستانه و دیگر گام‌های برداشته‌شده برای رسیدگی به نیازهای بشردوستانه ایرانیان از اوت ۲۰۱۸ را منتشر کند و به صورت ماهانه اطلاعات مرتبط با مجوزها و معافیت‌های صادرشده برای تجارت بشردوستانه و دیگر گام‌های برداشته‌شده برای بهبود اثر منفی تحریم‌های روی حق ایرانیان به سلامتی را منتشر کند.
- جلسات عمومی درباره اثر تحریم‌های آمریکا روی سلامتی ایرانیان و دسترسی آنها به داروها برگزار کند.

برای اتحادیه اروپا و کشورهای عضو

- سازوکار تجارتی قابل اکتفا برای پشتیبانی از تجارت بشردوستانه با ایران عملیاتی کند.
- به دولت آمریکا فشار بیاورد تا کانالی قابل اکتفا برای تعاملات مالی برای تجارت بشردوستانه ایجاد کند یا از ایجادش حمایت کند.

برای دولت ایران

- به تخصیص منابع برای واردات دارو، مواد خام برای تولید دارو، و تجهیزات پزشکی اولویت دهد.
- بهبود برنامه‌های حمایتی از آسیب‌پذیرترین گروه‌ها، از جمله افراد دارای معلولیت.
- مقابله با فساد و سوء استفاده از بودجه‌های دولتی در تطابق با معیارهای حقوق بشری بین‌المللی
- اتخاذ تمامی معیارهای ممکن از جمله مذاکره با دیگر کشورها و تصویب طرح‌های شفافیت ضدتروریستی مثل FATF با هدف کاهش موانع برقراری سازوکارهای تجارت بشردوستانه از سوی دیگر کشورها .
- اجازه دادن به سازمان‌های مستقل بین‌المللی برای دسترسی به ایران و تحقیق درباره نگرانی‌های کلیدی سلامتی و حقوق بشری از جمله ارزیابی‌های کامل و متعاقب از اثر تحریم‌های روی جامعه ایرانی.

روش شناسی

دولت ایران به ندرت به سازمان‌های حقوق بشری نظیر دیده‌بان حقوق بشر اجازه می‌دهد وارد کشور شوند تا دست به تحقیقات مستقل بپردازند. شهروندان ایران غالباً درباره مکالمات طولانی درباره مسائل حقوق بشری به شکل تلفنی یا ایمیلی احتیاط می‌کنند زیرا نگران شنود حکومت هستند که در شبکه‌های اجتماعی مثل فیس‌بوک، توئیتر، و تلگرام به شکلی گسترده انجام می‌شود. مقامات غالباً منتقدان داخل ایران، از جمله فعالان حقوق بشر، را متهم می‌کنند که مأمور کشور‌های خارجی هستند و آنها را با اتهام‌های مبهم امنیت ملی در قانون جزایی کشور تحت پیگرد قرار می‌دهند.

در جریان ملاقات‌های متعدد با مقامات ایرانی در نیویورک و همچنین از طریق نامه‌ای رسمی در ۲۵ آوریل ۲۰۱۹ دیده‌بان حقوق بشر برای سفر به ایران برای انجام این پژوهش درخواست مجوز کرد. مقامات ایرانی به تقاضای دیده‌بان حقوق بشر برای سفر به ایران یا تقاضاهای بعدی برای اطلاعات پاسخ ندادند.

بین نوامبر ۲۰۱۸ و اکتبر ۲۰۱۹ دیده‌بان حقوق بشر شش شاغل بخش پزشکی ایرانی، چهار کارمند فعلی یا سابق شرکت‌های دارویی ایرانی یا بین‌المللی، دو واردکننده دارو، دو وکیل و چهار متخصص تجارت آشنا به تجارت بشردوستانه با ایران، سه فعال ان‌جی‌او با اطلاعات دست اول درباره چالش‌های عملیات بشردوستانه در ایران، دو متخصص قانون تحریم‌های بین‌المللی، و چهار متخصص سیاست‌گذاری آمریکا و سیاست تحریم‌های آمریکا مصاحبه کرد. بعضی از مصاحبه‌شوندگان در ایران زندگی می‌کنند، و بیشتر کسانی که با آنها مصاحبه شد یا پیش از این در ایران زندگی می‌کردند و یا همچنان به ایران سفر می‌کنند اما خارج از ایران زندگی می‌کنند. دیده‌بان حقوق بشر با متخصصان سیاست دولت آمریکا با تجربه مستقیم یا غیرمستقیم کار روی موضوعات ایران مصاحبه کرد. یک محقق دیده‌بان حقوق بشر هم با ایرانیان متعددی صحبت کرد که در شبکه‌های اجتماعی درباره دسترسی‌ناپذیری داروهای مورد نیاز خود یا اعضای خانواده‌شان نوشته بودند.

دیده‌بان حقوق بشر با ۲۷ شرکت دارویی و تجهیزات پزشکی تماس گرفت که در بازار ایران فروش محصولات داشته‌اند و خواهان اطلاعاتی درباره اثر تحریم‌های دوباره اعمال‌شده روی صادراتشان به بازار ایران شد. در زمان انتشار، سه شرکت حاضر به ارائه هیچ اطلاعاتی نشدند و بقیه شرکت‌ها اساساً پاسخ ندادند.

به همه مصاحبه‌شوندگان درباره هدف مصاحبه و شیوه‌های استفاده از اطلاعات اطلاع داده شد، و در صورت درخواست آنها فاش نشدن نامشان تضمین شد. این گزارش از نام مستعار برای تمام مصاحبه‌شوندگان استفاده می‌کند و با هدف حفظ حریم خصوصی و امنیت افراد و شرکت‌ها از ارائه اطلاعاتی خودداری می‌کند که هویت آنها را معلوم کند. به هیچ‌کدام از مصاحبه‌شوندگان پرداخت مالی یا مشوق دیگری برای صحبت با دیده‌بان حقوق بشر تعلق نگرفت.

دیده‌بان حقوق بشر بر بیانیه‌های رسمی قابل دسترسی دولت ایران و آمریکا اتکا کرد و داده‌های اقتصادی و تجاری تولیدشده توسط بانک مرکزی ایران، سازمان غذا و دارو ایران، و یورواستتس، اداره آمار اتحادیه اروپا مستقر در لوکزامبورگ، را تحلیل کرد.

در ۳۰ مه ۲۰۱۹ دیده‌بان حقوق بشر از اوفک درخواست کرد درباره گام‌های برداشته‌شده توسط آمریکا برای بهبود آسیب تحریم‌های آمریکا بر مردم ایران توضیح دهد. این دفتر دریافت این نامه را تأیید کرد اما تا تاریخ انتشار گزارش پاسخی نداده است. نسخه ای از این نامه در ضمیمه II موجود است. در ۱۶ اکتبر ۲۰۱۹ دیده‌بان حقوق بشر نامه‌ای مشابه به معاون دستیار وزیر برای تحریم‌ها و تأمین مالی تهدید متقابل در اداره امور اقتصادی و کسب و کار وزارت خارجه نوشت. نسخه‌ای از این نامه در ضمیمه III موجود است. به علاوه آن نامه ارسال شده به محمد جواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، در پیوست IV موجود است.

جدول زمانی تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران

تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران به سال‌های ابتدایی روابط آمریکا با جمهوری اسلامی و مشخصاً بحران گروگان‌گیری ۱۹۷۹-۱۹۸۱ برمی‌گردند. واشنگتن پس از بمب‌گذاری اکتبر ۱۹۸۳ علیه مقر تفنگداران دریایی آمریکا در بیروت ایران را با عنوان «دولت حامی تروریسم» معرفی کرد و فروش سلاح‌ها و ابزارهای با استفاده دوگانه و کمک هزینه به کشورهای فراهم‌کننده کالاهای نظامی برای ایران را ممنوع کرد. قوانین و دستورهای اجرایی مختلفی انتقال سلاح‌های متعارف و انتقال فناوری با امکان کاربرد نظامی، و تعامل با موجودیت‌های ایرانی متهم به حمایت از گروه‌های تروریستی را ممنوع می‌کنند. این تحریم‌ها با برجام تعلیق نشدند.^۱ علاوه بر این، آمریکا تحریم‌هایی علیه افراد و نهادهای تعیین‌شده به دلایل مشخص، از جمله نقض حقوق بشر، اعمال کرده است که تحت برجام تعلیق نشدند. در نهایت، موجودیت‌هایی که به خاطر صادرات به ایران یا انجام تعاملات مالی با ایران دست به نقض تحریم‌های آمریکا بزنند در معرض قرار گرفتن تحت تحریم‌های اصطلاحاً ثانویه خواهند بود.

در سال ۱۹۹۵ دولت کلینتون تجارت آمریکایی با ایران و سرمایه‌گذاری آمریکایی‌ها در این کشور را ممنوع کرد و در سال ۱۹۹۷ صادرات کالاهای به کشورهای را ممنوع کرد که کالا در آنها برای ساخت محصولات استفاده شود که ایران وارد می‌کند. قانون تحریم‌های ایران و لیبی سال ۱۹۹۶ مجوز وضع جریمه‌هایی علیه شرکت‌ها یا دیگر کشورهای مشغول در بخش نفت ایران را صادر کرد.^۲ در سال ۲۰۱۲ قانون کاهش تهدید ایران و حقوق بشر سوریه و دستور اجرایی ۱۳۶۲۲ این محدودیت‌ها را به خرید نفت از ایران، بیمه مرتبط با صادرات ایران، و تعاملات مالی مرتبط به نظام مالی آمریکا گسترش داد. کنگره شرایطی را به قانون اجازه دفاع ملی سال ۲۰۱۲ اضافه کرد که بانک‌های خارجی انجام‌دهنده «تعامل مالی قابل ملاحظه» با بانک مرکزی ایران یا هر بانک ایرانی دیگری را تحت تحریم‌های آمریکا قرار می‌داد.^۳ از آنجا که دلار آمریکا واحد پولی غالب بین‌المللی است این تحریم‌ها توان ایران در بازگرداندن ارزهای معتبر به ایران را مختل کرد. دستوری اجرایی در سال ۲۰۱۳ تحریم‌ها را به صنایع خودروسازی ایران گسترش داد.

Congressional Research Service, "Iran Sanctions" [دسترسی ۳ ژوئیه ۲۰۱۹] <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RS20871.pdf> [بازبینی ۲۲ آوریل ۲۰۱۹] "Iran Sanctions".
International Crisis Group, "Spider Web: The Making and Unmaking of Iran Sanctions," فوریه ۲۰۱۳, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/gulf-and-arabian-peninsula/iran/138-spider-web-making-and-unmaking-iran-sanctions> [دسترسی ۲ ژوئیه ۲۰۱۹].

در سال ۲۰۰۶ پس از کنار گذاشتن لیبی بدل به قانون تحریم‌های ایران شد^۲

در نوامبر ۲۰۰۸ «وزارت خزانهداری با وضع ممنوعیت انجام هرگونه تعاملی با بانک‌های خارجی از طرف بانک‌های ۳ (صفحه ۳۰ CRS) ایرانی برای بانک‌های آمریکایی محدودیت‌های دسترسی ایران به نظام مالی آمریکا را توسعه داد

پس از تصویب قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل در ژوئن ۲۰۱۰ که به فعالیت‌های هسته‌ای ایران می‌پرداخت اتحادیه اروپا تحریم‌هایی «تقریباً به همان گستردگی» تحریم‌های آمریکا وضع کرد.⁴ به عنوان بخشی از برجام اتحادیه اروپا این تحریم‌ها را تعلیق کرد و تا زمان نگارش این متن آنها همچنان در تعلیق هستند.

اوفک مجوزهایی عمومی صادر کرده است که اجازه صادرات «موارد مشخص غذایی، دارو، و تجهیزات پزشکی پایه‌ای به ایران» بدون نیاز به مجوز خاصی را می‌دهد.⁵ این شرایط همچنین تعاملات مالی برای حمایت از واردات این گروه‌های کالا از آمریکا یا کشور ثالث به ایران را می‌دهد. اما مجوزهای عمومی با سقف ۵۰۰ هزار دلار روبه‌رو هستند. بنا به راهنمای ۲۵ ژوئیه ۲۰۱۳ اوفک «تأمین مالی یا تسهیل چنین فروشی از سوی افراد غیرآمریکایی مشمول تحریم نمی‌شود، تا جایی که این تعاملات با اشخاص تحت تحریم آمریکا (نظیر سپاه پاسداران یا بانکی ایرانی تحت تحریم) نباشد یا شامل اقدامی ممنوع نشود».⁶

تعریف دارو تحت مقررات صادرات آمریکا شامل داروهای نسخه‌ای و داروخانه‌ای و دستگاه‌های پزشکی می‌شود اما بعضی واکسن‌ها، محصولات بیولوژیکی و شیمیایی، و دستگاه‌های پزشکی (مثل تدارکات پزشکی، ابزارها، تجهیزات، آمبولانس‌های مجهز، ماشین‌های شستشوی انستیتویی برای گندزدایی، و وسایل حمل تجهیزات آزمایش‌های پزشکی) تحت پوشش مجوز عمومی برای تجارت بشردوستانه نیستند. استفاده دوگانه بالقوه از این مواد و کالاها در صنایع دیگر مثل تولید سلاح دلیل اعلام‌شده برای این استثنا است.

در ژوئیه ۲۰۱۵ شورای امنیت سازمان ملل از برجام حمایت کرد و تحریم‌های مرتبط با پرونده هسته‌ای را نقض کرد.⁷ در ژانویه ۲۰۱۶، تحت مواد برجام، اتحادیه اروپا تمامی تحریم‌های اقتصادی و مالی مرتبط با پرونده هسته‌ای علیه ایران را برداشت. آمریکا محدودیت‌هایش را کاهش داد تا به واردات آمریکا از کالاهای لوکس از ایران مثل فرش اجازه دهد اما ممنوعیت تجارت عمومی از جمله نفت پابرجا ماند. به طرز قابل توجه معافیت‌های برجام به زیرمجموعه‌های خارجی شرکت‌های آمریکایی اجازه می‌داد تا به تجارت غیرنظامی با ایران دست بزنند و وزارت خزانه‌داری تلاش‌های پیشینش برای متقاعد کردن بانک‌های خارجی به خودداری از تعاملات مالی با بانک‌های ایرانی را تعلیق کرد.

4 صفحه ۴۷ CRS.

5 Specific Guidance on the Iran Sanctions, Us Department of Treasury Resource Center, <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/programs/pages/iran.aspx>.

6 Guidance on the Sale of Food, Agricultural Commodities, Medicine, and Medical Devices by Non-U.S. Persons to Iran, Department of Treasury, July 25, 2015, https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/iran_guidance_med.pdf.

7 UNSC Resolution 2231 (2015),

در پی این صادرات نفت ایران تقریباً به سطوح سال ۲۰۱۱ بازگشت اما بانک‌های بین‌المللی به دلیل عدم اطمینان از محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های غیرهسته‌ای که تحت برجام به تعلیق در نیامده بودند «به‌کندی دوباره وارد بازار ایران شدند». بانک‌هایی که به ایران بازگشتند از زمان خروج آمریکا از برجام تا حد زیادی تعاملاتشان با ایران را کاهش داده‌اند.⁸

اعلام خروج آمریکا از برجام توسط رئیس‌جمهور ترامپ در ۸ ماه مه ۲۰۱۸ «دوره‌های کاهش تدریجی» ۹۰ روزه و ۱۲۰ روزه تحریم‌های تعلیق‌شده آمریکا را آغاز کرد. در ۷ اوت ۲۰۱۸ در پایان دوره کاهش ۹۰ روزه دولت آمریکا تحریم‌های علیه بخش خودروسازی، تجارت طلا و فلزات قیمتی، و واردات کالاهای لوکس ایرانی را دوباره اعمال کرد.¹⁰

در حکم موقت صادرشده در ۳ اکتبر ۲۰۱۸ در دعوایی مرتبط با پیمانی از سال ۱۹۵۵ بین ایران و آمریکا درباره حقوق کنسولی و روابط اقتصادی، دیوان بین‌المللی دادگستری در پاسخ به شکایت ایران تصمیم گرفت که آمریکا باید به عنوان معیاری موقتی «هر گونه مانع ناشی از اقدامات اعلام‌شده در ۸ مه ۲۰۱۸» برای صدور «داروها و دستگاه‌های پزشکی، مواد غذایی و کالاهای کشاورزی» و تجهیزات و بخش‌های یدکی لازم برای امنیت هوانوردی غیرنظامی را بر دارد.¹¹ این حکم همچنین تعیین کرد که آمریکا باید تضمین کند که «پرداخت‌ها و انتقالات پول [برای این کالاها و خدمات] با هیچ محدودیتی مواجه نباشد».¹²

⁸ CRS p. 64.

⁹ President Donald J. Trump is Ending United States Participation in an Unacceptable Iran Deal, White House, May 8, 2019, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-ending-united-states-participation-unacceptable-iran-deal/> (Accessed August 11, 2019).

¹⁰ Executive Order 13846 of August 6, 2018 Reimposing Certain Sanctions with Respect to Iran, Federal Register Vol. 83, No. 152, August 7, 2018, https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/o8062018_iran_eo.pdf

¹¹ Alleged Violations of 1955 Treaty of Amenity, Economic Relations, and Consular Rights (Islamic Republic of Iran V. United States), Press Release, International Court of Justice, October 3, 2018, <https://www.icj-cij.org/files/case-related/175/175-20181003-PRE-01-00-EN.pdf>

¹² Alleged Violations of 1955 Treaty of Amenity, Economic Relations, and Consular Rights (Islamic Republic of Iran V. United States), Order, October 3, 2018, Conclusions and Measures to be Adopted, pp. 26-28. <https://www.icj-cij.org/files/case-related/175/175-20181003-ORD-01-00-EN.pdf>

دیوان در حکمش توضیح داد که «محدودیت‌های روی واردات و خرید کالاهای لازم برای نیازهای بشردوستانه مثل مواد غذایی و دارو، از جمله داروهای نجات‌بخش حیات، درمان بیماری‌های مزمن یا مراقبت پیشگیرانه، و تجهیزات پزشکی، اثر زیان‌باری جدی روی سلامتی و زندگی ساکنان ایران خواهد داشت».¹³

آمریکا در همان روز با خروج از پیمان به حکم دیوان بین‌المللی دادگستری واکنش نشان داد.¹⁴

طی سال گذشته آمریکا چندین تحریم غیرهسته‌ای دیگر علیه ایران تحمیل کرده است و از شروع دولت ترامپ مجموعاً ۱۰۰۰ شخص و موجودیت را تحت تحریم قرار داده است.¹⁵ برای مثال در ۱۶ اکتبر ۲۰۱۸ در حرکتی به ظاهر غیرمرتبط با تحریم‌های هسته‌ای وزارت خزانه‌داری بنیاد تعاون بسیج، شبکه‌ای از ۲۰ شرکت و نهاد مالی، را به عنوان تروریست‌های جهانی ویژه و به خاطر حمایت از نیرویی شبه نظامی که کودک‌سربازان را به خدمت می‌گیرد و «دیگر فعالیت‌های مخرب» تحت تحریم قرار داد.¹⁶

در ۵ نوامبر ۲۰۱۸ در پایان دوره کاهش ۱۲۰ روزه، تحریم‌های هسته‌ای باقی‌مانده آمریکا از جمله تعاملات مرتبط با نفت و همچنین تعاملات نهادهای مالی خارجی با بانک مرکزی ایران یا بانک‌های ایرانی «دوباره فهرست‌شده» بازگشتند. گزارش‌های رسانه‌ای حاکی از آن بود که پس از نوامبر ۲۰۱۸ شرکت‌ها تجارت غذا، دارو، و کشاورزی با ایران را متوقف کردند زیرا بانک‌ها نمی‌توانستند تعاملات با مشتری‌های ایرانی حتی تعاملات مجاز را عملی کنند.¹⁷ دولت

همان.¹³

¹⁴ US Withdraws from 1955 Treaty Normalizing Relations with Iran, The New York Times, October 3, 2018, <https://www.nytimes.com/2018/10/03/world/middleeast/us-withdraws-treaty-iran.html>.

¹⁵ Press Briefing with Brian Hook, U.S. Special Representative for Iran, and Victoria Coates, Senior Director for Middle Eastern Affairs, NSC, May 8, 2019. <https://www.state.gov/press-briefing-with-brian-hook-u-s-special-representative-for-iran-and-senior-policy-advisor-to-the-secretary-of-state-and-victoria-coates-deputy-assistant-to-the-president-senior-director-for-middle-eastern-affairs/>

¹⁶ Treasury Sanctions Vast Financial Network Supporting Iranian Paramilitary Force That Recruits and Trains Child Soldiers, Press Release, US Department of Treasury, October 16, 2018, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm524>. Specially Designated Global Terrorists (SDGTs) are entities designated under Executive Order 13224 (signed by President George W. Bush on 9/23/2001) and are a subset of SDNs (Specially Designated Nationals). OFAC takes the position that even humanitarian transactions are sanctionable if they “involve persons on the SDN List that have been designated in connection with Iran’s support for international terrorism or proliferation of weapons of mass destruction,” see FAQ #637, persons designated as SDNs under EO 13224, Treasury Resource Center. https://www.treasury.gov/resource-center/faqs/Sanctions/Pages/faq_iran.aspx#eo_reimposing.

¹⁷ Jonathan Saul, Parisa Hafezi, Exclusive: Global traders halt new Iran food deals as U.S. sanctions bite – sources, Reuters, December 21, 2018, <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-food-exclusive/exclusive-global-traders-halt-new-iran-food-deals-as-u-s-sanctions-bite-sources-idUSKCN1OK1OR>.

معافیت‌هایی شش ماهه‌ای صادر کرد که به نه کشور اجازه می‌داد به خرید نفت ایران ادامه دهند: هند، چین، ترکیه، یونان، ایتالیا، ژاپن، کره جنوبی، تایوان، و عراق. جدا از عراق، این معافیت‌ها پس از انقضا در ماه مه ۲۰۱۹ تمدید نشدند.

در ۱۵ آوریل ۲۰۱۹ وزارت خارجه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بخشی رسمی از نیروی نظامی ایران، را به عنوان سازمان تروریستی خارجی تعیین کرد.¹⁸ در نتیجه این حرکت، «برای افراد در آمریکا یا مشمول حوزه صلاحیت قضایی آمریکا غیرقانونی است که به شکل آگاهانه منابع یا حمایتی مادی برای سازمان تروریستی خارجی فراهم کنند».¹⁹ دولت هیچ راهنمایی درباره دامنه این تحریم گسترده فراهم نکرد. این تحریم به شکل بالقوه زندگی یازده میلیون نفر از اعضای سپاه و سازمان‌های مرتبط را پوشش می‌دهد.²⁰ ریچارد نفیو، که در دولت اوباما روی پیاده‌سازی تحریم‌های ایران کار می‌کرد، به بی‌بی‌سی گفت که در حالی که این تحریم‌ها بر داروها اعمال نمی‌شوند «اگر دیده شود که به موجودیت یا بازیگری در لیست‌های تحریم می‌روند [این تجارت] ممنوع می‌شود».²¹

در ۸ ماه مه ۲۰۱۹ دولت ترامپ تحریم‌هایی علیه بخش فلزات صنعتی ایران، ده درصد درآمد صادرات ایران، اعلام کرد.²² در ۲۳ ماه مه، هند و ترکیه به شکل جداگانه اعلام کردند که در نتیجه پایان معافیت‌های آمریکا به خرید نفت ایران پایان داده‌اند. متخصصان به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که بانک‌های هر دو کشور نقشی مهم در تسهیل تعاملات دارویی بازی کرده بودند.²³

¹⁸ Statement from the President on the Designation of the Islamic Revolutionary Guard Corps as a Foreign Terrorist Organization, Press Release, April 8, 2019, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-designation-islamic-revolutionary-guard-corps-foreign-terrorist-organization/>, Designation of the Islamic Revolutionary Guard Corps, Office of the Spokesperson, Department of State, <https://www.state.gov/designation-of-the-islamic-revolutionary-guard-corps/>, April 8, 2019, <https://www.state.gov/designation-of-the-islamic-revolutionary-guard-corps/>.

¹⁹ Foreign Terrorist Organization (FTO), Congressional Research Service, January 15, 2019. <https://fas.org/sgp/crs/terror/IF10613.pdf>

²⁰ Edward Wong and Eric Schmitt, Trump Designates Iran's Revolutionary Guards a Foreign Terrorist Group, The New York Times, April 8, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/04/08/world/middleeast/trump-iran-revolutionary-guard-corps.html>

²¹ Anahita Shams & Reality Check team, "Iran sanctions: What impact are they having on medicines?," BBC News, August 8, 2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-49051782> (Accessed September 27, 2019).

²² Humeysra Pamuk, Jonathan Landay, Trump slaps new U.S. sanctions on Iran's metals industry, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-usa-iran-sanctions/trump-slaps-new-us-sanctions-on-irans-metals-industry-idUSKCN1SE1SL>, May 8, 2019.

²³ Human Rights Watch interviews with two importers of medicine and a doctor who is the head of a medical hospital in Tehran, May 2019.

مقامات چینی به شکل علنی با تحریم‌های «یک‌جانبه» روی ایران مخالفت کرده‌اند و تا پایان ژوئیه چین به واردات نفت خام ایران و گاز مایع از ایران ادامه می‌داد. ²⁴ در ۲۲ ژوئیه آمریکا شرکتی چینی و یک مقام ارشد را به خاطر انتقال نفت ایران تحریم کرد. ²⁵

پس از این که دادگاهی در جبل الطارق نفتکش ضبط شده ایران را در اوت ۲۰۱۹ رها کرد برایان هوک، نماینده ویژه وزارت خارجه آمریکا برای ایران، اعلام کرد که «آمریکا پاداشی تا ۱۵ میلیون دلار برای اطلاعات مختل‌کننده عملیات مالی سپاه و بازوی خارجی‌اش، سپاه قدس، تخصیص می‌دهد و جامعه دریانوردی را تشویق می‌کند که اطلاعاتی درباره نقل و انتقالات غیرقانونی نفت ایران به دولت آمریکا ارائه کنند». ²⁶

در ۲۰ سپتامبر ۲۰۱۹ در پاسخ به حمله‌ای به تأسیسات نفتی عربستان سعودی که دولت آمریکا به ایران نسبت داد وزارت خارجه «تحت اختیار ضدتروریستی‌اش» تحریم‌های بیشتری علیه بانک مرکزی ایران وضع کرد. ²⁷ برایان اوتول، مقام سابق اوفک، نوشت «از این به بعد هیچ تجارت بشردوستانه‌ای با ایران نمی‌تواند به بانک مرکزی ایران ارتباط پیدا کند. با توجه به نقش بانک مرکزی ایران در اقتصاد و در بازارهای تبادلات خارجی این مانعی بزرگ برای چنین تجارتی است». ²⁸

اوفک تعداد مجوزهای صادرشده برای تجارت بشردوستانه با ایران پس از اعمال مجدد تحریم‌ها در نوامبر ۲۰۱۸ را منتشر نکرده است. داده‌های در دسترس عموم نشان می‌دهند که در دوره بین اکتبر ۲۰۱۴ و سپتامبر ۲۰۱۶ از ۱۵۹۵ درخواست ثبت‌شده توسط موجودیت‌های آمریکایی برای مجوز تجارت بشردوستانه با ایران اوفک ۵۵۶ مجوز مشخص صادر کرده است. از ۱۹۹۵ درخواست ثبت‌شده، ۱۰۸ درخواست (۲۸ مجوز) برای صدور دارو و ۱۲۴۶ (۴۹۹ مجوز) برای تجهیزات

²⁴ China continued Iran oil imports in July in teeth of U.S. sanctions, Reuters, August 9, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-china-iran-oil/china-continued-iran-oil-imports-in-july-in-teeth-of-u-s-sanctions-analysts-idUSKCN1UY11S> (Accessed August 11, 2019).

²⁵ U.S. Punishes Chinese Company Over Iranian Oil, New York Times, July 22, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/07/22/world/asia/sanctions-china-iran-oil.html> (Accessed August 11, 2019).

²⁶ Special Briefing with Special Representative for Iran and Senior Advisor to the Secretary Brian Hook, September 4, 2019, <https://www.state.gov/special-representative-for-iran-and-senior-advisor-to-the-secretary-brian-hook/>

²⁷ "Treasury Sanctions Iran's Central Bank and National Development Fund," US Treasury press release, September 20, 2019, <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm780>, (Accessed September 25, 2019).

²⁸ Brian O'Toole, "Iran central bank designation – what does it mean?," Atlantic Council, September 20, 2019 <https://atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/iranian-central-bank-designation-what-does-it-mean/>, Accessed September 25, 2019.

پزشکی بودند. 29 مطالعه‌ای انجام‌شده توسط دفتر مسئولیت‌پذیری دولت آمریکا در اکتبر ۲۰۱۹ درباره اثربخشی تحریم‌ها به عنوان ابزار سیاست‌گذاری پذیرفت که تحریم‌ها پیامدهایی ناخواسته برای کشورهای هدف دارند، و اثرات منفی روی حقوق بشر و سلامت عمومی نمونه‌ای از این پیامدهاست. 30

²⁹ Office of Foreign Assets Control Biennial Report of Licensing Activities Pursuant to the Trade Sanction Reform and Export Enhancement Act of 2000, Department of Treasury, August 19, 2019, <https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/8biennial.pdf> (Accessed October 7, 2019).

³⁰ Agencies Assess Impacts on Targets, and Studies Suggest Several Factors Contribute to Sanctions' Effectiveness, Report to Congressional Requesters, United States Government Accountability Office, October 2, 2019, <https://www.gao.gov/assets/710/701891.pdf>, (Accessed October 10, 2019.)

بازار دارویی ایران و پاسخ‌ها به تسهیل واردات دارویی

به گفته رییس سازمان غذا و دارو ایران این کشور ۹۷ درصد داروهای مصرفی در ایران را تولید می‌کند.³¹ اما این آمار ریسک جدی وارد شده از سوی تحریم‌های خارجی در محدود کردن دسترسی به داروهای حیاتی و مراقبت پزشکی را مخفی می‌کند. یک سوم داروهای تولید شده در ایران در واقع وابسته به مواد وارداتی و داروهای وارداتی هستند، در حالی که تنها سه درصد از کل بازار حدود ۳۰ درصد از ارزش بازار دارویی ایران در فاصله بین مارس و نوامبر ۲۰۱۸ را تشکیل داد. به شکلی محسوس اکثر این داروهای وارداتی داروهای مورد نیاز بیماری‌های نادر و شکل‌های مختلف سرطان هستند.³²

چندین متخصص بازار دارویی ایران به دیده‌بان حقوق بشر درباره ماهیت حیاتی تضمین توان ایران در کسب داروهای وارداتی تأکید کردند، زیرا بیماران مبتلا به بیماری‌های نادر یا پیچیده به این داروها وابسته هستند و جایگزین‌های محدود یا ناموجودی دارند. دیده‌بان حقوق بشر با تحلیل فهرست داروهای وارداتی در دوره بین مارس و نوامبر ۲۰۱۸ منتشر شده توسط سازمان غذا و دارو ایران حداقل ۲۴۰ داروی وارداتی (از ۴۳۳) را تشخیص داد که در فهرست داروهای حیاتی سازمان جهانی بهداشت قرار دارند.³³

بازار تجهیزات پزشکی ایران حتی از این هم به واردات وابسته‌تر است. به گفته مدیرکل تجهیزات پزشکی وزارت بهداشت ۷۰ درصد تجهیزات پزشکی کشور وارداتی هستند.³⁴ تجهیزات وارداتی شامل دستگاه‌های الکترونیک مثل ام‌آر‌آی و دستگاه‌های اسکن و همچنین تخت‌های بیمارستانی هستند.

³¹ “97% of Medicine Needed in the Country is Produced Domestically/ We Don't Have Import of Radioactive Medicine,” Young Journalists Club, November 20, 2018 <https://www.yjc.ir/ooSGFz> (Accessed August 9, 2019).

³² Import of Raw Material for Medicine Reduced to 33 Percent, Iranian Student News Agency (ISNA), November 7, 2018, <https://www.isna.ir/news/97081607749/> (Accessed August 9, 2019),

³³ For the WHO Model List of Essential Medicines see: World Health Organization, Model List of Essential Medicine, 21st list, 2019, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/325771/WHO-MVP-EMP-IAU-2019.06-eng.pdf?ua=1> (Accessed August, 9, 2019).

³⁴ “We Have about 1000 Producers of Medical Equipment in the Country,” National Medical Device Directorate, June 23, 2019, <http://www.imed.ir/Default.aspx?PageName=News&ID=2961&Language=1&title=%D8%AD%D8%AF%D9%88%D8%AF-%D9%87%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%AA%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%AF%DA%A9%D9%86%D9%86%D8%AF%D9%87-%D8%AA%D8%AC%D9%87%DB%8C%D8%B2%D8%A7%D8%AA-%D9%BE%D8%B2%D8%B4%DA%A9%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D8%B4%D9%88%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D9%85/-%D8%AA%D8%A7%D9%85%DB%8C%D9%86-%D8%B3%D9%87%D9%85-30-%D8%AF%D8%B1%D8%B5%D8%AF-%D8%A7%D8%B2-%D8%A7%D8%B1%D8%B2%D8%B4-%D8%A8%D8%A7%D8%B2%D8%A7%D8%B1-%D8%AA%D8%AC%D9%87%DB%8C%D8%B2%D8%A7%D8%AA-%D9%BE%D8%B2%D8%B4%DA%A9%DB%8C-%D8%AA%D9%88%D8%B3%D8%B7-%D8%AA%D9%88%D9%84%DB%8C%D8%AF-%D8%AF%D8%A7%D8%AE%D9%84>, (Accessed August 11, 2019).

پس از شروع کاهش محسوس ارزش ریال در پی اظهارات اولیه رییس‌جمهور ترامپ مبنی بر قصد آمریکا برای خروج از برجام، بانک مرکزی ایران چند گام برای تسهیل توان شرکت‌های بومی در خرید کالاهای وارداتی حیاتی از جمله داروها و تجهیزات پزشکی برداشت. در آوریل ۲۰۱۸ بانک مرکزی نرخ یارانه‌ای ۴۲۰۰۰ ریال برای هر دلار از ذخایر ارزی کشور را برای شرکت‌های ایرانی واردکننده «کالاهای حیاتی» تعیین کرد.³⁵

در ۲۰ ژوئن کابینه رییس‌جمهور روحانی در مشورت با بانک مرکزی فهرستی سه‌درجه‌ای از اولویت‌های واجد شرایط دریافت نرخ‌های یارانه‌ای منتشر کرد. به گفته مقامات دولتی داروها و تجهیزات پزشکی با بالاترین اولویت دریافت ارز یارانه‌ای در این فهرست قرار دارند. 36 در ۶ اوت ۲۰۱۸، یک روز پیش از انتشار فهرست کالاهای حیاتی واجد شرایط نرخ ۴۲۰۰۰ ریال، حسن قاضی‌زاده هاشمی، وزیر وقت بهداشت، به رسانه‌ها گفت که فهرست شامل بیش از ۵۰۰۰ مورد دارو و ۲۲۰۰۰ مورد تجهیزات پزشکی است. 37 در ۷ اوت ۲۰۱۸ کابینه ایران فهرستی از ۲۵ گروه واجد شرایط نرخ یارانه‌ای دولتی، عمدتاً دارو و محصولات کشاورزی، منتشر کرد. 38 در سپتامبر ۲۰۱۸ وزارت صنعت فهرستی گسترده‌تر از ۷۵ مورد شامل ویتامین‌ها، آنزیم‌های رنت و لاکتوز، تجهیزات و مواد بسته‌بندی، و ماشین‌آلات کشاورزی منتشر کرد. 39

اما اظهارات دیگر مقامات دولتی اشاره داشت که بعضی از تجهیزات پزشکی وارداتی احتمالاً واجد شرایط خرید با ارز یارانه‌ای نیستند. در ۱۲ اوت مدیرکل تجهیزات پزشکی وزارت بهداشت گفت تنها تجهیزات پزشکی حیاتی نرخ یارانه‌ای را

³⁵ "The Rate of Dollar is set at 42,00 rial," Islamic Republic News Agency, April 9, 2018, <https://www.irinn.ir/fa/news/581610/> (Accessed August 15, 2019). The non-subsidized rate was 116,000 rial to the dollar.

³⁶ The List of Goods Subjected to Subsidized Currency, Fars News Agency, June 20, 2018, <https://www.farsnews.com/news/13970330001041/>.

³⁷ "Announcing the Final List of Protected Goods in the Health Category," Iranian Students News Agency (ISNA), August 6, 2018, <https://www.isna.ir/news/97051508083/اعلام-لیست-نهایی-کالاهای-گروه-اول-سلامت-به-وزارت-صنعت-فردا> (Accessed October 18, 2019).

³⁸ "The List of Goods that Received 42000 rial Currency," Eghtesad Online, August 7, 2018, <https://www.eghtesadonline.com/بخش-بازرگانی-291193/6-فهرست-کالاهای-مشمول-ارز-تومانی-منتشر-شد-کالا-ارز-دولتی-می-گیرند> (Accessed October 18, 2019).

³⁹ Table of goods that received the subsidized currency, Tasnim News, <https://newsmedia.tasnimnews.com/Tasnim/Uploaded/Document/1397/06/12/13970612135558561524428.pdf> (Accessed October 18, 2019).

دریافت خواهند کرد. 40 در ۲۷ اوت معاون رییس کمیسیون بهداشت مجلس ایران گفت از ۲۰۰۰ محصول وارداتی مرتبط با دندان و تجهیزات دندانپزشکی استفاده‌شده در ایران تنها ۳۹۲ مورد نرخ یارانه‌ای دولتی ۴۲۰۰۰ ریال را دریافت خواهند کرد. 41 پزشکی که صاحب بیمارستان تخصصی خصوصی در تهران است گفت یکی از بزرگترین مشکلات واردات تجهیزات پزشکی قیمت‌های رو به رشد است. او گفت «بیشتر تجهیزات [پزشکی وارداتی] ما واجد شرایط نرخ یارانه‌ای دولتی [۴۲۰۰۰ ریال] نیستند و وارد کردن مدل‌های جدید تجهیزات به ایران خارج از وسع ما است». 42

سیاست‌های ایران برای کاهش آثار تحریم‌ها روی شهروندان با اتهامات فساد دولتی همراه بوده است.⁴⁵ رسانه‌های ایرانی خبر از ادعاهای سوء استفاده از دلارهای یارانه‌ای دولتی توسط قدرتمندان اقتصادی ایران داده‌اند.⁴⁶ سیزده مدیر صنعت

⁴¹ "Why Dental Equipment Didn't Receive Subsidized Currency?," Islamic Consultative Assembly News Agency, August 27, 2018, <https://www.icana.ir/Fa/News/400475/-این-شاید-نگرفت؟-تعلقی-دولتی-ارز-دندانپزشکی-تجهیزات-واردات-تجهیزات-دندانپزشکی-ارز-دولتی-نگرفت؟-این-شاید-400475> (Accessed October 18, 2019).

⁴³ As of August 13, 2019, the US Dollar was traded for 116,000 rials in the free market. The rate had increased to 180,000 in the early months of 2019.

⁴⁵ Lawmaker Says Sanction-Busting Corruption Is Part Of Iran's Economic Structure, Radio Farda, May 11, 2019, <https://en.radiofarda.com/a/lawmaker-says-sanction-busting-corruption-is-part-of-iran-s-economic-structure/29935031.html> (Accessed August 11, 2019).

پتروشیمی در حال حاضر به اتهام اختلاس درآمدها از طریق ایجاد شرکت‌های صوری برای دور زدن تحریم‌های پیش از
برجام تحت محاکمه هستند.⁴⁷

⁴⁷ Golnar Motevalli, Iran Court Tries 13 in \$7 Billion Petrochemical Fraud Case: Mehr, Bloomberg News, March 5, 2019, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-03-09/iran-court-tries-13-in-7-billion-petrochemical-fraud-case-mehr> (Accessed August 13, 2019).

محدودسازی تأمین مالی واردات بشردوستانه

ایران به دست تحریم‌های آمریکا

تحلیلگران تجارت ایران و شاغلان صنعت دارویی مصاحبه‌شده برای این گزارش به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که مانع اصلی برای واردات مواد بشردوستانه رسماً معاف‌شده از تحریم‌های آمریکا به ایران این است که تحریم‌های آمریکا خود ابزارهای تأمین مالی این خریده‌ها را محدود می‌کنند.⁴⁸ بانک‌ها و نهادهای مالی در دیگر کشورها به نظر نگران ریسک صدور مجوز کسب و کار با ایران و قرار دادن خود در معرض تحریم‌های آمریکا هستند. این امر با وجود معافیت‌ها برای تجارت بشردوستانه اتفاق می‌افتد و همان مسئله «پایبندی بیش از حد» مشابه دوران قبلی تحریم‌های آمریکا پیش از برجام است.⁴⁹

در دور قبلی اعمال تحریم‌های وسیع آمریکا و دیگر کشورها علیه ایران پژوهشگران اختلال گسترده در توزیع و عدم دسترسی به داروهای حیاتی برای بیماران ایرانی مبتلا به انواع مختلف سرطان و اختلالات خونی از جمله هموفیلی را نشان دادند.⁵⁰

پایبندی بیش از حد به بانک‌ها و نهادهای مالی آمریکایی محدود نیست. چندین متخصص به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که بانک‌های اروپایی هم از زمان تحمیل دوباره تحریم‌ها از سوی دولت ترامپ از صدور مجوز تعاملات با شرکت‌های ایرانی امتناع کرده‌اند.⁵¹

یک وکیل تحریم‌ها که وکالت شرکت‌های اروپایی مشغول تجارت با ایران را به عهده داشته است توضیح داد «در انگلیس برای هر تعامل با شرکت‌های ایرانی، حتی تعاملات بشردوستانه که از تحریم‌ها معاف هستند، باید از طرف موکلانم که خواهان کار با ایران هستند باید مشغول دعوی قضایی شوم». او اضافه کرد «اغلب وقتی بانک را تهدید به شکایت می‌کنیم

⁴⁸ For a good overview of humanitarian financing issues under sanctions, see Tayler Cullis and Amir Handjani, "The Anatomy of Humanitarian Trade with Iran," Lawfare Blog, <https://www.lawfareblog.com/anatomy-humanitarian-trade-iran> (Accessed July 25, 2019).

⁴⁹ Siamak Namazi, Sanctions and Medical Shortage in Iran, Woodrow Wilson Center, February 2013, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/sanctions_medical_supply_shortages_in_iran.pdf.

⁵⁰ For a more comprehensive overview of the impact sanctions on health during prior to the 2015 nuclear agreement see Setayesh and Mackey, "Addressing the Impact of Economic Sanctions on Iranian Drug Shortages in the Joint Comprehensive Plan of Action: Promoting Access to Medicines and Health Diplomacy," Globalization and Health (volume 12), Article number: 31 (2016), <https://globalizationandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12992-016-0168-6>, (Accessed August 22, 2019). Shahabi, et al. The impact of international economic sanctions on Iranian cancer healthcare, Health Policy, Volume 119, Issue 10, October 2015, Pages 1309-1318, <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2015.08.012> (Accessed August 22, 2019).

⁵¹ A UK-based business analyst November 2018, Nina, a UK-based sanction lawyer, June 2019, Sayeh, Employee of a Lebanese food and medical raw material company in Tehran May 2019.

معامله پیش می‌رود اما گاهی باید فرایند پیش‌دادخواهی را شروع کنیم. این فرایند زمان‌بر است و گهگاه منجر به این می‌شود که شرکت‌های [خارجی] تصمیم بگیرند با ایران تجارت نکنند. 52

بنا به گزارش‌های رسانه‌ای در دوران بین خروج آمریکا از برجام در ماه مه ۲۰۱۸ و بازگشت کامل تحریم‌ها در نوامبر ۲۰۱۸ حداقل دو بانک آلمانی، دو بانک ژاپنی، یک بانک تایوانی، و یک بانک اتریشی اعلام کردند که به تعاملاتشان با ایران پایان می‌دهند. 53

محمدجواد ظریف، وزیر خارجه ایران، در نوامبر ۲۰۱۸ تصاویر چهار ایمیل ارسال‌شده از شرکت‌های دارویی منتشر کرد که پایان پیشگیرانه قراردادهايشان با ایران به خاطر تحریم‌ها را اعلام می‌کردند. 54

در ۱۸ مه ۲۰۱۸ روکت، تولیدکننده فرانسوی نشتاسه برای استفاده‌های پزشکی در نامه‌ای به هم‌تایان ایرانی‌اش خبر داد که تصمیم به پایان دادن تمامی تجارت و فروشش با ایران گرفته است و اشاره کرد «این تصمیم نتیجه اعلامیه‌های اخیر ایالات متحده آمریکا است که اگر نادیده بگیریم روی فعالیت‌مان در آمریکا اثر منفی می‌گذارد». در پیام ۲۷ ژوئن ۲۰۱۸ شاخه آلمانی جی‌آراس فارما اعلام کرد که «بنا به شرایط سیاسی خارج از دست‌انمان بانک‌های ما دیگر نمی‌توانند پرداختی مرتبط با کسب و کار ایران بپذیرند». یتینگه، تولیدکننده سوئی تجهیزات بیمارستانی در ۲۸ اوت ۲۰۱۸ نوشت که «بنا به تحریم‌های گسترده علیه جمهوری [اسلامی] ایران دپارتمان پایبندی ما اطلاع داده است که اجازه دست زدن به هیچ کسب و کاری با مشتریان مستقر در ایران نداریم». رکورداتی، شرکت دارویی ایتالیایی، در ۱۱ ژوئن ۲۰۱۸ نوشت «بسیار متأسفیم که به شما اطلاع دهیم که در نتیجه محدودیت‌های اخیر و شدید روی فعالیت‌ها با کشور شما از ۱ اوت ۲۰۱۸ امکان ادامه تجارت محصولاتمان را نداریم». 55

در ۵ اوت ۲۰۱۹، شورای پناهندگان نروژ، سازمان مردم‌نهاد بشردوستانه که پروژه‌هایی در ایران اجرا می‌کند که شامل فراهم کردن آموزش و سرپناه برای هزاران مهاجر و پناهنده افغانستانی در ایران می‌شود گفت امتناع بانک‌ها از انتقال پول

52 Human Rights Watch interview with Nina (pseudonym), a UK-based sanction lawyer, June 2019.

53 <https://uk.reuters.com/article/us-japan-iran-mufg/japans-mufg-bank-to-halt-iran-related-trade-due-to-u-s-sanctions-document-idUKKBN1K2oXo>, <https://www.reuters.com/article/taiwan-iran-mega-bank/refile-taiwans-mega-intl-commercial-bank-plans-to-end-taiwan-iran-clearing-mechanism-after-nov-sources-idUSB9N1UYooP>, <https://www.handelsblatt.com/finanzen/banken-versicherungen/sanktionen-helaba-stoppt-iran-zahlungsverkehr/22791348.html?ticket=ST-13614728-XcqcLEL4UsTdxCmehelc-ap3>, <https://www.reuters.com/article/germany-iran-dz-bank/update-1-germanys-dz-bank-to-halt-iran-transactions-in-july-idUSL5N1SP5N8>, <https://www.reuters.com/article/us-oberbank-iran/austrias-oberbank-withdraws-from-iran-idUSKBN1J926D>

54 Jzarif, November 12, 2018, <https://twitter.com/JZarif/status/1062066259154685952> (Accessed October 18, 2019).

55 Javad Zarif, November 12, 2018, <https://twitter.com/JZarif/status/1062066259154685952>

به نهادهای امداد از ترس تحریم‌ها عملیات آنها را با ریسک مواجه کرده است.⁵⁶ بیان اگلند، دبیر کل این شورا در بیانیه‌ای گفت «سازمان‌های بشردوستانه با تحریم‌های با انگیزه سیاسی که حالا فقیرترین‌ها را مجازات می‌کند به مشکل خورده‌اند». از آنجا که هیچ بانک نیروزی رابطه مستقیمی با بانک‌ها در ایران ندارد نه تنها آنها باید برای صدور مجوز انتقال توافق کنند بلکه باید ضمناً بانکی واسطه پیدا کنند که توان و اراده انتقال پول‌ها به بانکی ایرانی را داشته باشد. اگلند گفت «حالا یک سال است که تلاش کرده‌ایم بانک‌هایی بیابیم که توانا و حاضر باشند پول حامیان مالی برای حمایت از کارمان با پناهنده‌های افغانستانی و قربانیان فجایع در ایران را منتقل کنند اما از هر سو به سدی محکم برخورد می‌کنیم».⁵⁷

در ۱۹ سپتامبر ۲۰۱۹ اگلند به گروهی از متخصصان بشردوستانه در کنفرانسی در واشنگتن دی‌سی گفت «ما صدها هزار یورو اضافه برای مشاوره و مطالعات حقوقی خرج کرده‌ایم تا به بانک‌ها توضیح دهیم که انتقال پول [به ایران] کاملاً بدون مشکل است و هنوز هیچ بانکی ریسک انتقال را نمی‌پذیرد زیرا از تحریم‌های آمریکا بسیار می‌ترسند».⁵⁸

دیده‌بان حقوق بشر دو مسیر اصلی را تشخیص داد که شرکت‌های ایرانی برای واردات دارو و دیگر کالاهای بشردوستانه استفاده کرده‌اند. همزمان با گسترش تحریم‌ها از سوی آمریکا شرکت‌ها استفاده از هر دوی این راه‌ها برای تأمین مالی واردات تجهیزات پزشکی و داروهای حیاتی را سخت‌تر می‌یابند».

یک مسیر شامل تعداد محدودی از بانک‌های مستقر یا دارای شاخه‌هایی در کشورهای مثل کره جنوبی، چین، هند، و ترکیه است که تا ماه مه ۲۰۱۹ معافیت‌هایی برای تداوم خرید نفت ایران دریافت کرده‌اند. این بانک‌ها درآمدهای نفتی ایران را در حساب‌های سپرده نگاه می‌داشتند تا مجوز تأمین مالی واردات کالاهای حیاتی از نظر دولت ایران را صادر کنند. افراد شاغل در صنعت دارویی ایران ابراز نگرانی کردند که حتی این حساب‌ها به زودی از عمل کردن باز خواهند ماند. حتی پیش از تصمیم آمریکا در ماه مه ۲۰۱۹ برای پایان دادن به اکثر معافیت‌ها دیده‌بان حقوق بشر دو مورد از امتناع بانک‌های حاضر در این کشورها برای صدور مجوز تعاملات برای واردات مواد خام برای استفاده دارویی را ثبت کرد.⁵⁹

⁵⁶ Future of aid work at risk in Iran due to U.S. sanctions, NRC, August 5, 2019, <https://www.nrc.no/news/2019/august2/aid-work-in-iran-at-risk-due-to-u.s.-sanctions>. There are an estimated 3 million Afghan refugees in Iran.

⁵⁷ همان.

⁵⁸ Jan Egeland, Secretary General, Norwegian Refugee Council, Future of Humanitarian Aid, Center for Strategic and International Studies, September 19, 2019. <https://youtu.be/Mf5O8XTP7Nw>.

⁵⁹ An Iranian employee of a foreign company subsidiary said that her company could not find a European bank refused to authorize the import of medical grade lactose used in making tablets. Human Rights Watch also reviewed an email from a foreign bank refusing to authorize transactions for raw material from another country.

در موردی دیگر، کارمندی در یک توزیع‌کننده بین‌المللی برجسته یک ماده شیمیایی اختصاصی به دیده‌بان حقوق بشر گفت که در ژوئیه ۲۰۱۸ یک شرکت اروپایی قراردادی برای فروش لاکتوز پزشکی به ایران را به خاطر «فشار» بانک‌های اروپایی امتناع‌کننده از انجام تعامل لغو کرد.⁶⁰

این فرد اضافه کرد «پس از این که نتوانستیم لاکتوز پزشکی به شرکت‌های ایرانی برسانیم آنها وادار به خرید آن از دیگر کشورها با کیفیت پایین‌تر شدند». به همین شکل در مارس ۲۰۱۹ بانکی مستقر در یکی از کشورهای دریافت‌کننده معافیت برای خرید نفت ایران در ایمیلی به مشتریان با نقل قول از راهنمای اوفک گفت «مواد خامی که برای تولید دارو استفاده می‌شوند دارو نیستند». این ایمیل اضافه می‌کرد «بنابراین می‌توانیم واسطه‌گری چنین کالاهایی را تنها در حالتی بررسی می‌کنیم که آنها اصالتاً از کشور ما باشند».⁶¹ این بر خلاف راهنمای اوفک است که انتقال مواد خام برای اهداف بشردوستانه را بدون توجه به کشور اصلی اجازه می‌دهد.

در ۱۴ اکتبر امیرحسین معینی زندی، نایب‌رئیس اتحادیه واردکنندگان دارو به روزنامه شرق گفت که «تقریباً چند روز پس از تحریم بانک مرکزی، یعنی حدوداً نزدیک به دو هفته می‌شود که بانک‌های کره‌ای دیگر با ایرانی‌ها کار نمی‌کنند و از همان زمان شرکت‌های کره‌ای یک‌به‌یک به طرف‌های ایرانی‌شان اعلام کرده‌اند به دلیل اینکه بانک‌های کره‌ای نمی‌توانند مرادوات مالی با ایران داشته باشند، دیگر قادر به فروش دارو به ایران نیستند. هرچند شرکت‌ها همچنان تمایل به همکاری با ما را دارند اما محدودیت‌های بانکی این کشور به آنها اجازه این کار را نمی‌دهد».⁶² در ۱۵ اکتبر غلامحسین مهرعلیان، مدیرکل اداره دارو و مواد تحت کنترل سازمان غذا و دارو به خبرگزاری فارس گفت که می‌تواند تأیید کند که کره جنوبی جلوی فروش دارو و مواد خام به ایران را گرفته است.⁶³

کارکنان صنعت دارویی ایران به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که دیگر مسیر تأمین مالی خریدهای واردات پزشکی نظام غیررسمی واسطه‌های پولی مشهور به حواله است اما این گزینه هزینه تعامل را بالا می‌برد و شامل تأخیرهای عمده می‌شود

⁶⁰ Human Rights Watch interview with an employee of a French subsidiary based in Tehran, May 2019.

⁶¹ Copy of the email available on file.

⁶² "And Now Medical Sanctions by Koreans," Shargh Daily, October 14, 2019, <http://www.sharghdaily.ir/fa/Main/Detail/240970/%D9%88-%D8%AD%D8%A7%D9%84%D8%A7-%D8%AA%D8%AD%D8%B1%DB%8C%D9%85-%D8%AF%D8%A7%D8%B1%D9%88%DB%8C%DB%8C-%DA%A9%D8%B1%D9%87%E2%80%8C%D8%A7%DB%8C%E2%80%8C%D9%87%D8%A7>.

⁶³ South Korea Stopped Selling Drugs and Raw Material to Iran, Fars News Agency, October 15, 2019, <https://www.farsnews.com/news/13980723000414/>

که بسیاری از کسب و کارها از عهده‌اش برنمی‌آیند.⁶⁴ همچنین بنا به سیاست‌های پولی و کنترل کیفیت دولت ایران این مسیر برای واردات دارو مسیر ساده‌ای نیست.⁶⁵

وقتی تعاملات شامل موجودیتی آمریکایی با مجوز اوفک باشد استفاده از سیستم حواله تقریباً غیرقابل اجتناب است زیرا بسیاری از بانک‌های آمریکایی اجازه تعاملات با ایران، حتی تعاملات بشردوستانه، را نمی‌دهد.⁶⁶ فردی که در سازمانی امدادی مستقر در آمریکا با مجوز اوفک کار کرده است توضیح داد که پول کسب‌شده برای کمک‌رسانی بعد از سیل‌های مخرب ایران در مارس ۲۰۱۹ باید از طریق سیستم حواله و از راه کانادا منتقل می‌شد.⁶⁷

شرکت‌های دارویی و دیگر شرکت‌های بخش سلامت ایران گزینه تأسیس دفتری خارج از ایران برای دسترسی به اعتبارنامه از تعداد محدودی بانک خارج از ایران دارند اما این هزینه‌هایی اضافه به همراه دارد که قیمت داروها را افزایش می‌دهد.⁶⁸ دو نفر که روی واردات دارو به ایران کار کرده‌اند گفتند که هزینه‌های اضافه این مسیر را برای آنان می‌بندد.⁶⁹

⁶⁴ An importer April 2019 and one employee of a Lebanese company specialized in distributing specialty chemicals+ An employee of the biggest pharma company in Iran that represents a US pharmaceutical company, May 2019.

⁶⁵ Importers are required to receive proper licensing from FDA before importing medicine and have to use that permission to receive subsidized currency from domestic banks.

⁶⁶ The main problem is that the money first needs to be transferred out of the US by a US bank and many US banks do not authorize such transactions when the destination is Iran.

⁶⁷ Human Rights Watch phone interview with a charity employer based in the US, May 2019.

⁶⁸ Tyler Cullis, Amir Handjani, The Anatomy of Humanitarian Trade With Iran, Lawfare, <https://www.lawfareblog.com/anatomy-humanitarian-trade-iran>, (Accessed October 18, 2019).

⁶⁹ Human Rights Watch interview with Mehrdad (pseudonym), a drug importer, May 2019; Human Rights Watch interview with Maryam (pseudonym), a former employee of one of the biggest pharmaceutical companies in Iran, July 2019.

دسترسی کنونی به دارو در ایران

بررسی اجمالی

فهرست بانک مرکزی ایران از موجودیت‌هایی که ارز یارانه‌ای دریافت می‌کنند نشان می‌دهد که در دوره بین آوریل ۲۰۱۸، که دولت سیاست جدید نرخ تبادله را اعلام کرد، و آوریل ۲۰۱۹، دولت بیش از ۳ میلیارد دلار ارز خارجی را به موجودیت‌های دارویی و تجهیزات پزشکی تخصیص داده است.⁷⁰ بخش اعظم این مقدار (۱ میلیارد و هفتصد میلیون دلار) به شکل یورو توزیع شده است و دیگر ارزهای تشکیل‌دهنده بخشی قابل توجه از این پول به یوان چین (۵۶۰ میلیون دلار)، روپیه هند (۵۳۰ میلیون دلار) و لیر ترکیه (۲۴۳ میلیون دلار) هستند.

ارز	تعداد تعاملات	مبلغ کل ارز	دلار آمریکا
دینار عراق	2	2122552053	1780014.6
روبل روسیه	24	554982317.1	8291435.82
روپیه هند	205	36904627593	515834432.2
ریال عمان	1	3444901.43	8947793.86
فرانک سوئیس	3	9965406.83	10163180.29
کرون دانمارک	1	835358.36	124293.39
لیر ترکیه	182	1403108246	247318875
وون کره جنوبی	101	81641374456	67416997.78
بن ژپن	26	719168349	6753709.97
یوان چین	523	3856109121	547517211.5
یورو	747	1611764667	1788647780
مجموع			3202795725

جدول ۱. منابع تخصیص‌یافته به شرکت‌های دارویی و پزشکی در دوره بین آوریل ۲۰۱۸ تا آوریل ۲۰۱۹.

⁷⁰ Central Bank Statement, April 21, 2019, <https://www.cbi.ir/showitem/19036.aspx>.

یک واردکننده ایرانی دارو و یک کارمند سابق یکی از بزرگترین شرکت‌های واردکننده دارویی در ایران به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که در حالی که شرکت‌های دارویی ایرانی پیش از این بیشتر داروهای بیماری‌های نادر را از شرکت‌های اروپایی می‌خریدند و همچنان تلاش می‌کنند بخرند، احتیاط بیشتر این بانک‌ها به خاطر تحریم‌های جدید، همراه با افزایش قیمت‌ها، شرکت‌های ایرانی را به جستجوی منابع جایگزین مواد خام از شرکت‌های چینی و هندی سوق داده است. مواد ارزان‌تر هستند و تأمین مالی ساده‌تر است. متخصصان دارویی که با دیده‌بان حقوق بشر صحبت کردند ابراز نگرانی کردند که این تغییر در منبع مواد خام می‌تواند کیفیت داروهای موجود در ایران برای بیماری‌های نادر را کاهش دهد.

بنا به داده‌های یورواستتس، نهادی که آمار اقتصادی و تجاری رسمی اتحادیه اروپا را منتشر می‌کند، کشورهای اروپایی در سال ۲۰۱۸ داروهایی به ارزش حدود ۸۰۷ میلیون دلار و تجهیزات پزشکی به ارزش حدود ۱۵۰ میلیون دلار به ایران صادر کردند.⁷¹ این نشان‌دهنده کاهش ۴۰ میلیون دلاری در هر دو حوزه در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ است که تعلیق تحریم‌های برجام ادامه داشت.

با وجود این، به دشواری بتوان ارتباطی واضح بین توزیع ارز از سوی ایران و ثبت تجارت در سیستم مشخص کرد. به گفته یک کارشناس شرکت‌های دارویی پس از دریافت ارز شش تا نه ماه زمان دارند تا داروها را وارد کنند.⁷² تحلیل آماری انجام‌شده توسط اسفندیار باتمانقلیچ، مؤسس بورس و بازار، شرکتی رسانه‌ای که حامی دیپلماسی کسب و کار بین ایران و اروپاست، نشان می‌دهد که هزینه صادرات پزشکی اروپا به ایران به طرز محسوسی بالاتر از کشورهای مشابه نظیر پاکستان است که در اندازه اقتصاد قابل مقایسه است اما تحت تحریم‌های یکجانبه نیست.⁷³

تأثیر روی بیماران

مصاحبه با متخصصان دارویی و پزشکان در ایران نشان می‌دهد که در حالی که در حال حاضر کمبود داروی سرتاسری حادی وجود ندارد، افراد مبتلا به بیماری‌های نادر که نیازمند داروهای وارداتی برای درمانشان هستند با سختی فزاینده‌ای در دسترسی یا تکمیل درمانشان روبه‌رو هستند.⁷⁴ یک پزشک و یک پژوهشگر به شکل جداگانه خبر از مشکلات فزاینده

⁷¹ Data obtained from European Statistical Data Support in June 2019.

⁷² Human Rights Watch phone interview with Maryam (pseudonym), former employee of one the biggest importer of medicine in Iran, July 2019.

⁷³ Esfandiyar Batmanghelidj, Why Iran Pays More for Each Kilogram of European Medicine, Bourse & Bazar, October 3, 2019, <https://www.bourseandbazaar.com/articles/2019/10/3/mysterious-price-distortions-in-european-pharma-exports-to-iran>.

⁷⁴ Human Rights Watch interview with Mehrdad, (pseudonym), a drug importer, and Human Rights Watch interview with a member of emergency medicine board, both in April 2019; Human Rights Watch interview with a doctor who is head of a private hospital, May 2019.

در پیدا کردن برندهای وارداتی قطره چشم در بازار ایران خبر دادند که موجب رنج تعداد زیادی از بیماران متأثر از تسلیحات شیمیایی در جریان جنگ ایران و عراق می‌شود. 75 یک واردکننده دارویی گفت «پیش از اعمال تحریم‌ها شرکت‌ها می‌توانستند موجودی‌شان را افزایش دهند اما این وضعیت نمی‌تواند برای مدت زیادی دوام بیاورد». 76 یک پزشک اضافه کرد «اگر ظرف یک سال چیزی عوض نشود بیماران ایرانی چالش‌های عمده‌ای برای دسترسی به درمان‌های مورد نیازشان خواهند داشت». 77

جدا از توان محدود واردات داروها، بحث توان مالی هم مطرح است. صندوق بین‌المللی پول تخمین می‌زند که تورم در ایران در سال ۲۰۱۸ به ۳۱ درصد رسید و پیش‌بینی می‌کند که در صورت تداوم کاهش درآمدهای نفتی در سال ۲۰۱۹ به ۳۷ درصد خواهد رسید. 78 ارزش در حال سقوط ریال توان مالی برای خرید کالاهای بومی و همین‌طور کالاهای وارداتی را کاهش داده است. بنا به گزارش مرکز آمار ایران در ۱۲ ماه هزینه مراقبت پزشکی برای خانواده‌ها در سراسر کشور ۸/۱۸ درصد افزایش پیدا کرده است. 79

پزشکی مقیم تهران به دیده‌بان حقوق بشر گفت «داروهای اولیه همچنان در بازار موجود هستند اما مکمل‌ها و ویتامین‌های ساخت خارج از فهرست داروهای تحت پوشش بیمه دولتی خارج شده‌اند. این امر می‌تواند به ویژه افراد مبتلا به بیماری‌های نادر مثل ام‌اس و سرطان را تحت تأثیر قرار دهد که در طرح‌های درمانشان نیازمند مکمل‌های دارویی هستند». 80

پرستاری که در بیمارستانی دولتی در تهران کار می‌کند به دیده‌بان حقوق بشر گفت که کمبودهایی هست، اما این کمبودها تا حالا موقت بوده‌اند. او گفت «اخیراً نمی‌توانستیم پتاسیم پیدا کنیم، بعد داروی اسکن هسته‌ای، و بعد تزریق‌های آم‌آری...دوتای آخر وارداتی هستند». 81

75 Correspondence with a researcher who worked with victims of Iran-Iraq war, April 2019. Interview with a doctor who owns a private hospital in Iran, May 2019.

76 Human Rights Watch phone interview with Mehrad (pseudonym), a drug importer, April 2019.

77 Human Rights Watch interview with a doctor who is the head a private hospital in Tehran, May 2019.

78 Inflation rate, average consumer prices, World Economic Outlook, International Monetary Fund, <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/IRN> (Accessed October 19, 2019).

79 Consumer Price Index in the Month of Farvardin of the Year 1398, https://www.amar.org.ir/Portals/1/1_Consumer%20Price%20Index%20in%20the%20Month%20of%20farvardin%20of%20the%20Year%201398.pdf.

80 Human Rights Watch interview with a doctor who is the head a private hospital in Tehran, November 2018.

81 Human Rights Watch interview with a nurse who worked at a public hospital in Tehran, June 2019.

بعضی از بیماران خبر داده‌اند که کیفیت کمتر مواد خام وارداتی یا جایگزین‌های بومی عوارض جانبی جدی دارند. در ماه مه ۲۰۱۸ احسان بداغی، روزنامه‌نگاری از روزنامه ایران، رسانه خبری رسمی دولت، توییت کرد که همسرش پس از جراحی سزارین با عوارض شدید روبه‌رو شده است و یکی از اعضای خانواده که پزشک است به او گفته است «تاثیر داروهای غیراستانداردی است که به دلیل تحریم و عدم ورود داروی مناسب، مصرف میشوند». ⁸² دیده‌بان حقوق بشر راهی برای تعیین گستردگی چنین مواردی ندارد.

بیماران دچار بیماری پروانه‌ای

دیده‌بان حقوق بشر پرونده‌ای را ثبت کرد که در آن شرکتی اروپایی حاضر به فروش داروهای مورد نیاز برای بیماران مبتلا به بیماری پروانه‌ای به ایران نشد. بیماری پروانه‌ای بیماری ارثی نادری است که منجر به تاول زدن پوست و غشای مخاطی می‌شود و بیش از ۸۰۰ نفر در ایران به آن مبتلا هستند. دولت ایران از طریق ان‌جی‌اویی به نام «خانه ای‌بی» به شکل مجانی پانسمان لازم برای تاول‌ها را برای این بیماران فراهم می‌کند. پس از اعمال مجدد تحریم‌ها شرکت مزبور فروش نوعی ویژه از پانسمان فومی، که تاول‌ها را کوچک و از آنها محافظت می‌کند، به ایران را متوقف کرد. در مارس ۲۰۱۹ این شرکت به مدیر خانه ای‌بی نوشت که بنا به تحریم‌های اقتصادی آمریکا «تصمیم گرفته‌ایم تا اطلاع ثانوی ارتباط اقتصادی با ایران نداشته باشیم. این شامل ارتباطات مشمول معافیت از تحریم‌های اقتصادی آمریکا نیز می‌شود». ⁸³ وکیل خانه ای‌بی به دیده‌بان حقوق بشر گفت جایگزین‌های بومی برای پانسمان «اغلب به تاول‌ها می‌چسبند و سبب درد شدید اضافی برای این بیماران می‌شوند». ⁸⁴

بیماران سرطانی

در نوامبر ۲۰۱۸ پژوهشگران مرتبط با مرکز تحقیقات و درمان سرطان کودکان محک، سازمان مردم‌نهادی که از کودکان مبتلا به سرطان حمایت می‌کند، فهرستی از داروهای مورد نیاز درمان سرطان خون را منتشر کرد. ⁸⁵ اسناد بازبینی‌شده توسط دیده‌بان حقوق بشر نشان می‌دهد که در ماه مه ۲۰۱۹ این سازمان با کمبود پگاسپارگاس، مرکاتوپورین، و وینبلاستین مواجه بود. این سه داروهای شیمی‌درمانی هستند و هر سه در فهرست داروهای حیاتی سازمان جهانی بهداشت قرار دارند.

⁸² Ehsan Bodagi, May 28, 2019, <https://twitter.com/EhsanBodaghi/status/1133317115879002112>.

⁸³ A letter sent by the company was reviewed by Human Rights Watch and available on file.

⁸⁴ Human Rights Watch interview with Hassan, lawyer who represents the epidermolysis bullosa patients, April 2019.

⁸⁵ Mithra Ghalibafian, Shabnam Hemmati, Eric Bouffet, The silent victims of the US embargo against Iran, The Lancet, November 1, 2018, [https://www.thelancet.com/journals/lanonc/article/PIIS1470-2045\(18\)30751-4/fulltext#%20](https://www.thelancet.com/journals/lanonc/article/PIIS1470-2045(18)30751-4/fulltext#%20) (Accessed October 18, 2019)

در ۳۰ ژوئیه آراسب احمدیان، مدیرعامل بیمارستان محک به سرویس فارسی یورونیوز گفت «در موضوع سرطان بخش عمده‌ای از داروهایی که کودکان ما استفاده می‌کنند جزو همان ۵ درصد داروهای وارداتی است که کمیاب و نایاب و بسیار گران هستند». 86 چندین رسانه خارجی خبر از رنج‌های بیماران، به ویژه کودکان مبتلا به سرطان، از عم دسترسی به داروهای حیاتی داده‌اند. 87

احمدیان گفت «تحریم کنندگان به طور مشخص عنوان می‌کنند که مسایل بشردوستانه و زندگی بیماران در ایران را هدف قرار ندادند». او افزود «آثارش بر زندگی کودکان مبتلا به سرطان مشهود است».

بیماران مبتلا به صرع

در ۵ ژانویه ۲۰۱۹ شبکه خبر جمهوری اسلامی از نسبی طهرانی، مدیرعامل انجمن صرع ایران، نقل قول کرد که بیماران مبتلا به صرع در نتیجه تحریم‌ها با کمبود دارو مواجه هستند. 88 او گفت «برخی از بیماران مبتلا به صرع مقاوم به درمان هستند و باید داروهای جدید و خارجی که مشابه ایرانی ندارد استفاده کنند ولی متأسفانه تحریم‌ها سبب کمبود داروی آنها شده است». بنا به مطالعه‌ای انجام شده توسط پژوهشگران ایرانی روی ۲۴۲ بیمار مبتلا به صرع در ایران ۷۲ درصد بیمارانی که از داروهای ضدصرع وارداتی استفاده می‌کردند خبر از دشواری محسوس در دسترسی به داروهایشان در دوره بین اوت ۲۰۱۸ و فوریه ۲۰۱۹ داده‌اند. در مقایسه، ۳۰ درصد از بیماران که از داروهای تولید بومی استفاده می‌کرده‌اند خبر از دشواری محسوس در دسترسی به داروهای حیاتی‌شان در دوره مشابه داده‌اند. 89

پوشش بیمه عمومی

تا سال ۲۰۱۵ حدود ۹۰ درصد شهروندان ایران با نوعی بیمه سلامتی پایه‌ای پوشش داده می‌شدند و نظام بیمه سلامت ایران داروهای یارانه‌ای برای بیشتر بیماری‌ها ارائه می‌کند و بیشتر هزینه‌های درمان بیماران مبتلا به بیماری‌های نادر را پوشش

86 Impact of Sanctions on Cancer Patients in Iran, Euro News Persian Service and Associated Press, July 30, 2019, <https://fa.euronews.com/2019/07/30/iran-struggles-with-medicines-crisis> (Accessed August 12, 2019).

87 Vital drugs for cancer patients in short supply in Iran because of U.S. sanctions, CBS news, August 19, 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=DxJMZTLfxE>.

88 "Sanctions have Caused Shortage in Epilepsy Medication," Islamic Republic News Agency, January 5, 2019, <https://www.irinn.ir/fa/news/657223/> (Accessed August 15, 2019).

89 Ali A. Asadi-Pooya et al. Impacts of the international economic sanctions on Iranian patients with epilepsy, *Epilepsy & Behavior*, [https://www.epilepsybehavior.com/article/S1525-5050\(19\)30236-7/fulltext](https://www.epilepsybehavior.com/article/S1525-5050(19)30236-7/fulltext). Volume 95, June 2019, Pages 166-168,

می‌دهد. ۹۰ در سال ۲۰۱۴ دولت روحانی طرح تحول سلامت را پیاده کرد تا به پوشش سلامت همگانی برسد و هزینه‌های شخصی را کاهش دهد.^{۹۱} چندین کارشناس و مقامات دولتی ایرانی درباره بار مالی فزاینده بخش پزشکی ایران و در نتیجه نارضایتی جامعه پزشکی هشدار داده‌اند. در میان پزشکیانی که با دیده‌بان حقوق بشر گفتگو کردند نگرانی رو به رشدی هست از این که کاهش درآمدهای دولتی در نتیجه تحریم‌ها منجر به کاهش پوشش خواهد شد. یک پزشک به دیده‌بان حقوق بشر گفت «یکی از بیمارستان‌های دولتی شمال تهران همین حالا بیماران را وادار می‌کند مواد لازم مثل بانداز و ماسک را خود از داروخانه‌های بیرون بیمارستان بخرند». او اضافه کرد «بنا به مقررات بیمارستان، این بیمارستان است که باید همه مواد لازم برای درمان را فراهم کند».^{۹۲}

سه نفر که در صنایع دارویی ایران کار می‌کنند و پزشکی که رییس بیمارستانی خصوصی در تهران است به دیده‌بان حقوق بشر گفتند که از زمان تحمیل دوباره تحریم‌ها فهرست داروهای تحت پوشش بیمه کوچک شده است. در ژوئن باشگاه خبرنگاران جوان فهرست ۷۹ دارویی را منتشر کرد که سازمان غذا و دارو ایران اخیراً به عنوان «بدون نسخه» تعریف کرده است و بنابراین دیگر تحت پوشش بیمه نیستند.^{۹۳}

طرح بودجه ایران برای سال کنونی ایرانی (مارس ۲۰۱۹ تا مارس ۲۰۲۰) پیشنهاد می‌کند هزینه‌های دولت نسبت به سال قبل ۱۲/۶ درصد افزایش داشته باشند، و بیمه سلامتی ۱۱ درصد و هزینه‌های پزشکی و پژوهشی بیمارستان‌های دولتی ۱۳ درصد افزایش داشته باشند، که همه به شکلی محسوس کمتر از نرخ تورم پیش‌بینی‌شده ۳۷ درصد هستند. طبق طرح

^{۹۰} Roshanak Ali Akbari Safa, Mohadese Safakish, "Benefiting from Health Service in the Country, 1393", Statistics, Third Edition No.6, Pp 9-14, <http://amar.srtc.ac.ir/article-۱۵۲-۱-fa.html> (Accessed August 15, 2019). For an overview of Iran's health care system, especially in rural areas, see Kevan Harris, A Social Revolution: Politics and the Welfare State in Iran (University of California Press, 2017), Chapter 4. Despite making significant progress in expanding healthcare access, particularly for marginalized populations including refugees, the system suffers from mismanagement, inadequate funding, and a lack of accessibility for and discrimination against people with disabilities. See Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/report/2018/06/26/i-am-equally-human/discrimination-and-lack-accessibility-people-disabilities-iran>.

^{۹۱} Correspondent, "Rouhanicare." Iranian president's unsung domestic success, The Guardian, September 4, 2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/04/rouhanicare-iran-president-unsung-domestic-success-healthcare-hassan-rouhani> (Accessed August 12, 2019).

^{۹۲} Human Rights Watch interview with a doctor who is the head of a private hospital in Tehran, May 2019.

^{۹۳} Which Medicine was Excluded from Insurance?, Young Journalist Club, June 25, 2018, <https://www.yjc.ir/fa/news/6576186/> (Accessed August 12, 2019).

پیشنهادی، در مقایسه با ۲۳.۶ درصد بودجه سال گذشته، بودجه سلامتی امسال ۱۹.۶ درصد از هزینه‌های پیش‌بینی‌شده را شامل خواهد شد. 94

پزشکی که صاحب بیمارستانی خصوصی است به دیده‌بان حقوق بشر گفت در نتیجه این کاهش ارزش شدید واحد پول ایران و امتناع دولت از استفاده از نرخ دلار یارانه‌ای برای بعضی از این خریده‌ها دسترسی ایرانیان به تجهیزات درمانی ظاهراً محدودتر است. این دو عامل واردات تجهیزات پزشکی به روز را برای تأسیسات بهداشتی تقریباً غیرممکن کرده است. اعضای خانواده یک بیمار بیمارستانی به دیده‌بان حقوق بشر توضیح دادند که چگونه نبود واحد مراقبت‌های ویژه مجهز در بیمارستانی در غرب ایران در فوریه ۲۰۱۹ منجر به تأخیرهای زیاد در پذیرش بیمار به واحد مراقبت‌های ویژه و مرگ فرد مزبور شد.⁹⁵

پرستاری که پیش از این در بیمارستانی دیگر در غرب ایران کار می‌کرد به دیده‌بان حقوق بشر گفت که پس از اعمال دوباره تحریم‌ها بیمارستان‌های شهر او تاریخ انقضای سرم‌ها، فیلتر اکسیژن، و دیگر تجهیزات پزشکی را بیش از مدت مجاز قبلی تمدید می‌دادند. 96 پرستار دیگری که در بیمارستانی در تهران شاغل است گفت «وضعیت تجهیزات پزشکی بدتر از دارو است. همکار خود من نتوانست رابطی که برای جراحی قلب نیاز داشت پیدا کند».

⁹⁴ Reza Moradi, Sanctions and Expansion of Poverty ; Reason for Reducing Unnecessary Expenditure, Tableau Magazine, <https://tableaumag.com/1397/11/دلیل-کاهش-ب-هاتوسعه> (Accessed October 18, 2019).

⁹⁵ Human Rights Watch interview with Masoud, an Iran analyst; his mother was hospitalized in in western Iran.

⁹⁶ Human Rights Watch interview with Setareh, a nurse who is now based in Turkey, June 26, 2019.

تعهدات حقوقی بین‌المللی

تحریم‌های اقتصادی و حق سلامت

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی-که ایران به آن پیوسته و آمریکا آن را امضا کرده است- کشورها را ملزم می‌کند حق «برخوردارى از بالاترین استانداردهای قابل دسترسی سلامت فیزیکی و روانی» و همچنین حق «استاندارد زندگی» متناسب که شامل «غذای کافی» می‌شود را محترم بشمارند، حفاظت کنند، و آن را محقق کنند.⁹⁷

اعضای این میثاق ملزم هستند که «با تمام ابزارهای مناسب» و «حداکثر منابع در دسترس» به سمت تحقق پیشرو این حقوق در طول زمان حرکت کنند.⁹⁸

در سال ۲۰۱۳ گزارشگر ویژه سازمان ملل برای بالاترین استانداردهای قابل دسترسی سلامت فیزیکی و روانی اشاره کرد که «در حالی که چندین جنبه حق سلامت به نظر به شکلی پیشرو قابل تحقق می‌آیند، بعضی از تعهدات اصلی از جمله فراهم کردن داروهای حیاتی به تمام افراد به شکلی غیرتبعیض‌آمیز تعهداتی فوری متوجه کشورها می‌کنند». ⁹⁹ این داروهای حیاتی، در تعریف سازمان جهانی بهداشت، شامل مسکن‌ها، ضد عفونی‌کنندگان، ضدباکتری‌ها، ضد سل، ضد ویروس، محصولات خونی، داروهای قلب، واکسن‌ها، و ویتامین‌ها می‌شوند.¹⁰⁰

کشور یا ائتلافی که تحریم‌های اقتصادی اعمال می‌کند باید اثر آن روی حقوق بشر جمعیت تحت تأثیر از جمله حق سلامت را در نظر داشته باشند. کمیته سازمان ملل برای حقوق اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی، نهادی مختار از کارشناسان مستقل که تعهدات کشورهای عضو میثاق را تفسیر می‌کنند، در اظهارنظر درباره تحریم‌های اقتصادی بیان می‌کند که «در زمان طراحی تحریم‌ها این حقوق باید کاملاً در نظر گرفته شوند» و «به هیچ شکلی با این ادعا که رهبران کشوری هنجارهای مرتبط با امنیت و صلح جهانی را نقض کرده‌اند ساکنان آن کشور حقوق پایه‌ای اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی‌شان را از دست نمی‌دهند».¹⁰¹

⁹⁷ Articles 11 and 12, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), 1966,

⁹⁸ Article 2, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966.

⁹⁹ Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, on access to medicines, May 1, 2013, A/HRC/23/42, https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session23/A-HRC-23-42_en.pdf.

¹⁰⁰ همان، para 40.

¹⁰¹ See CESCR, General Comment No 8: The relationship between economic sanctions and respect for economic and social rights, 4 December 1997, E/C.12/1997/8; 5 IHRR 302 (1998), paras. 12 and 16.

کمیته در اظهارنظر عمومی شماره ۱۴ خود درباره حق سلامت گفت «کشورهای عضو باید در هر لحظه از اعمال محاصره اقتصادی یا معیارهای مشابه محدودکننده ذخایر تجهیزات پزشکی و داروهای مناسب کشوری دیگر بهره‌یزند» و اضافه کرد «محدودیت‌های روی چنین کالاهایی نباید هرگز به عنوان ابزار فشار سیاسی و اقتصادی استفاده شود».¹⁰² بنابراین کشورها تعهد دارند که تضمین کنند که هر تحریمی که اعمال می‌کنند ناقض حق سلامت ایرانیان از جمله دسترسی به داروهای حیاتی نباشد.

کمیته در اظهارنظر درباره تحریم‌های اقتصادی می‌گوید «وقتی موجودییت خارجی مسئولیتی هر قدر جزیی درباره وضعیت در یک کشور بپذیرد به ناچار این مسئولیت را هم می‌پذیرد که تمام توانش را خرج کند تا از حقوق اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی جامعه تحت تأثیر حفاظت کند».¹⁰³

کمیته همچنین اضافه می‌کند که «شرایط میثاق... صرفاً به خاطر این که تصمیم گرفته شده است که ملاحظات امنیت و صلح بین‌المللی تحمیل تحریم‌ها را ایجاب می‌کنند نمی‌توانند غیر عملی، یا غیرقابل پیاده‌سازی دیده شوند».¹⁰⁴

اظهارنظر کمیته به نیاز نظارت اثربخش در طی دوران اعمال تحریم‌ها اشاره می‌کند. کشور یا کشورهای اعمال‌کننده تعهد دارند که «گام‌هایی، به شکل منفرد یا از طریق همکاری و یاری‌رسانی بین‌المللی مخصوصاً اقتصادی و فنی، بردارند» که به هر گونه «آسیب غیرمتناسب برای گروه‌های آسیب‌پذیر در کشور مورد هدف» پاسخ دهند.¹⁰⁵

تحت اصول ماستریخت درباره تعهدات فرامرزی کشورها در حوزه حقوق اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی، که تشکیل‌دهنده نظر کارشناسی بین‌المللی در این مورد است «کشورها باید از معیارهایی مثل محاصره اقتصادی یا دیگر تحریم‌های اقتصادی منجر به نقض یا آسیب زدن به بهره‌مندی از حقوق اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی خودداری کنند».¹⁰⁶ حتی «وقتی تحریم‌ها برای تحقق دیگر تعهدات حقوقی بین‌المللی اجرا می‌شوند کشورها باید تضمین کنند که تعهدات حقوق بشری در طراحی، پیاده‌سازی، و پایان هر رژیم تحریمی کاملاً محترم شمرده شوند».

¹⁰² See CESCR, General Comment No 14 (2000): Substantive Issues Arising in the Implementation of the International Convention on Economic Social and Cultural Rights, E/C.12/2000/4, para 41.

¹⁰³ CESCR, General Comment No. 8, para 13.

¹⁰⁴ همان, para 7.

¹⁰⁵ See CESCR, General Comment No 8: The relationship between economic sanctions and respect for economic and social rights, 4 December 1997, E/C.12/1997/8; 5 IHRR 302 (1998), paras. 14.

¹⁰⁶ Maastricht Principles on Extraterritorial Obligations of States in the Area of Economic, Social and Cultural Rights (2011), para 22, <https://www.etoconsortium.org/en/main-navigation/library/maastricht-principles>.

کشور مورد هدف تحریم‌های اقتصادی، در این مورد ایران، هم به عنوان عضو این میثاق بین‌المللی تعهداتی دارد که «در زمان سختی ویژه اهمیت عملی بیشتری پیدا می‌کنند». ایران به شکل مشخص متعهد است گام‌هایی «به میزان حداکثر منابع در دسترس‌اش» بردارد تا «بیشترین حفاظت ممکن» حق سلامت افراد در حوزه اختیاراتش را فراهم کند. «در حالی که تحریم‌ها به شکلی اجتناب‌ناپذیر ظرفیت کشور تحت تأثیر برای تأمین مالی یا حمایت از بعضی معیارهای لازم را کاهش می‌دهد کشور همچنان به تضمین نبود تبعیض در ارتباط با بهره‌مندی از این حقوق متعهد می‌ماند».¹⁰⁷

¹⁰⁷ See CESCR, General Comment No 8: The relationship between economic sanctions and respect for economic and social rights, 4 December 1997, E/C.12/1997/8; 5 IHRR 302 (1998), paras. 10

سپاسگزاری

تارا سپهری‌فر، پژوهشگر دیده‌بان حقوق بشر، تحقیقات این گزارش را انجام داده و آن را نوشته است. جو استورک، دبیر ارشد، و مایکل پیچ، معاون مدیر بخش خاورمیانه و شمال آفریقا، آرویند گانسان، مدیر بخش کسب و کار و حقوق بشر، آندره آ پراسو، سرپرست مدیریت واشنگتن، لویی شاربونو، مدیر سازمان ملل، و کلاودیو فرانکویلا، افسر اتحادیه اروپا، این گزارش را بازبینی کردند. جو آمون، استاد کلینیک دانشکده سلامت عمومی درکسل دورنسیف دانشگاه درکسل گزارش را بازبینی کرد و نظرات کارشناسانه درباره اثرات بالقوه روی سلامت ارائه کرد. بو بارنز از شرکت حقوقی کوبره و کیم بخش مربوط به قانون تحریم‌های آمریکا در گزارش را بازبینی کرد و پیشنهادهای حقوقی و عملی ارائه کرد. کلايو بالدوين، مشاور ارشد حقوقی، بازبینی حقوقی را انجام داد. تام پورتوس، معاون مدیر برنامه، گزارش را بازبینی کرد. از تمامی افراد و سازمان‌هایی که از پژوهش و تحلیل برای این گزارش حمایت کردند تشکر می‌کنیم. همچنین سپاسگزار همه کسانی هستیم که در طی این پژوهش با ما گفتگو کردند.

پیوست اول: نامه به شرکت های دارویی و داروسازی که با ایران مبادله داشته اند

HUMAN RIGHTS WATCH

350 FIFTH AVENUE, 34TH FLOOR
NEW YORK, NY 10118-3299
TEL: 212-290-4700
FAX: 212-736-1300

MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA DIVISION

Sarah Leah Whitson, Executive Director
Lama Fakhr, Deputy Director
Eric Goldstein, Deputy Director
Joe Stork, Deputy Director
Ahmed Benchemsi, Advocacy and Communications
Director

ADVISORY COMMITTEE

Asli Bali, Co-Chair
Kathleen Perat's, Co-Chair
Bruce Rabb, Vice-Chair
Gary S. Sick, Vice-Chair
Fouad Abdelmoumni
Gamal M. Abouali
Yasser Akkacou
Hala Al-Dossari
Salah Al Hejailan
Abdul-Ghani Al-Iryani
Ahmed Al-Mudhalni
Gharim Al-Najjar
Lisa Anderson
Shaul Balhash
David Bernstein
Robert L. Bernstein
Nathan Brown
Paul Chevigny
Hansa Edwar
Bahey El Din Hassan
Hassan Elmasy
Mansour Farhang
Louloua Freh Georges
Aeyal Gross
Amr Hamzawy
Asos Hardi
Shawin Jabarin
Marina Pinto Kaufman
Youssef Khat
Marc Lynch
Ahmed Mansoor
Stephen P. Marks
Abdelaziz Nouaydi
Nabeel Rajab
Vicki Riskin
Charles Shamas
Sid Shelnberg
Susan Tahmasebi
Christophe Tanghe
Mustapha Tlili

Human Rights Watch

Kenneth Roth, Executive Director
Michele Alexander, Deputy Executive Director,
Development and Global Initiatives
Nicholas Dawes, Deputy Executive Director,
Communications
Iain Levine, Deputy Executive Director, Program
Chuck Lustig, Deputy Executive Director, Operations
Walid Ayoub, Information Technology Director
Emma Daly, Communications Director
Barbara Guglielmo, Finance and Administration Director
Babatunde Olujobi, Deputy Program Director
Dinah PoKempner, General Counsel
Tom Porteus, Deputy Program Director
James Ross, Legal and Policy Director
Joe Saunders, Deputy Program Director
Frances Sinha, Human Resources Director

HUMAN
RIGHTS
WATCH

www.hrw.org

December 19, 2018

To Whom It May Concern:

Human Rights Watch is conducting research on the impact of United States economic sanctions on Iranian citizens' right to health, in particular Iranians' access to vital medicine and medical equipment. Therefore, we are seeking information from affected communities and entities both inside and outside Iran, including patients, doctors, and pharmaceutical and medical companies.

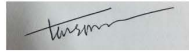
Human Rights Watch is a nonprofit, nongovernmental human rights organization that consists of human rights professionals, including country experts, lawyers, journalists, and academics of diverse backgrounds and nationalities. Human Rights Watch has extensive experience documenting the impact of sanctions, as well as unlawful restrictions on access to medicine, in numerous countries around the world. Most recently, in Venezuela, Human Rights Watch documented how severe shortages of medicines and medical supplies make it extremely difficult for many Venezuelans to obtain essential medical care.

Currently, we are researching the practical effects of the US sanctions on access to health in Iran. For that reason, we are writing to better understand what products and services companies provided in Iran during the period the economic sanctions were lifted and how the sanctions affected their business interaction with Iran's health sector. Our online research shows that your company is one of the companies that sells pharmaceutical products to Iran. We are hoping you might be able to share with us if your company has faced any restrictions or challenges in transferring medical products to Iran or receiving financial compensation for them in the wake of most recent sanctions imposed by the United States that began to be applied on November 4, 2018.

AMSTERDAM • BEIRUT • BERLIN • BRUSSELS • CHICAGO • GENEVA • JOHANNESBURG • LONDON • LOS ANGELES • MOSCOW • NAIROBI
NEW YORK • PARIS • SAN FRANCISCO • SAO PAULO • SEATTLE • WASHINGTON, D.C. • ZURICH

We would appreciate if you could get back to us at your earliest convenience and let us know if you would be available to schedule a phone call to get your perspective on this issue.

Best Regards,

Tara Sepehri Far,

Researcher

Middle East and North Africa Division,

Human Rights Watch

پیوست دوم: نامه به اداره کنترل سرمایه خارجی (اوفک) وزارت امور خزانة داری امریکا

HUMAN RIGHTS WATCH

350 Fifth Avenue, 34th Floor
New York, NY 10118-3299
Tel: 212-290-4700
Fax: 212-736-1300

MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA DIVISION

Sarah Leah Whitson, Executive Director
Lama Fakih, Deputy Director
Eric Goldstein, Deputy Director
*Ahmed Benchemsi, Advocacy and Communications
Director*

ADVISORY COMMITTEE

Asli Bali, Co-Chair
Kathleen Peratis, Co-Chair
Bruce Rabb, Vice-Chair
Gary G. Sick, Vice-Chair
Fouad Abdelmoumni
Gamal M. Abouali
Yasser Akkaoui
Hala Al-Dossari
Salah Al-Hajjaj
Ghanim Al-Hajjar
Lisa Anderson
David Bernstein
Robert L. Bernstein
Hana Edwar
Bahy El Din Hassan
Hassan Elmasy
Mansour Farhang
Loubna Freih Georges
Anr Hamzawy
Asos Hariri
Shawn Jabarin
Marina Pinto Kaufman
Youssef Khat
Marc Lynch
Ahmed Mansoor
Abdelaziz Nouaydi
Nabeel Rajab
Vicki Riskin
Charles Shamas
Sid Sheinberg
Susan Tahmasebi
Christophe Tanghe

HUMAN RIGHTS WATCH

Kenneth Roth, Executive Director
*Michelle Alexander, Deputy Executive Director,
Development and Global Initiatives*
*Nicholas Davies, Deputy Executive Director,
Communications*
Iain Levine, Deputy Executive Director, Program
Chuck Lustig, Deputy Executive Director, Operations
Walid Ayoub, Information Technology Director
Emma Daly, Communications Director
*Barbara Guglielmo, Finance and Administration
Director*
Babatunde Ogugboji, Deputy Program Director
Dinah Pokempner, General Counsel
Tom Porteous, Deputy Program Director
James Ross, Legal and Policy Director
Joe Saunders, Deputy Program Director
Frances Sinha, Human Resources Director

www.hrw.org

May 30, 2019

The Honorable Steven Mnuchin
Secretary of the Treasury
Department of the Treasury
1500 Pennsylvania Avenue, NW
Washington, D.C. 20220

Re: US Economic Sanctions' Impact on Iranians' Right to Health

To Whom It May Concern:

We write to request information in connection with research that Human Rights Watch is currently conducting on the impact of United States economic sanctions on Iran, including the rights of the Iranian people under international law to maintain access to health and medication.

In particular, we seek your response to the questions set out below and we would appreciate a reply by June 13, 2019 so that we can reflect your response in our forthcoming publication.

As you know, the US Department of Treasury's Office of Foreign Asset Control (OFAC) maintains general licenses and exemptions that allow for the export of "certain food items, medicines, and basic medical supplies to Iran without further specific authorization." These provisions also authorize financial transactions in support of trade in certain food, medicine, and medical devices from the US or from a foreign country without specific authorization.

However, in the lead up to the re-imposition of certain sanctions in November 2018, OFAC severely restricted Iran's access to global financial markets. The serious regulatory and due diligence requirements placed on international trade with Iran has left only a small number of companies and banks with the capacity to trade with Iran that are willing to accept the increased financial and legal risk that comes with those transactions. Our research shows that this issue, combined with sharp depreciation of Iranian Rial, has severely

AMSTERDAM • BEIRUT • BERLIN • BRUSSELS • CHICAGO • GENEVA • JOHANNESBURG • LONDON • LOS ANGELES • MOSCOW • NAIROBI • NEW YORK • PARIS •
SAN FRANCISCO • TOKYO • TORONTO • WASHINGTON • ZURICH

limited the ability of Iranian companies and hospitals to purchase essential medicines from outside Iran.

Research conducted by Human Rights Watch shows that in practice, Iran is currently able to conduct business through a limited number of banks closely affiliated with countries that had previously received special waivers from the US in November 2018 to continue purchasing Iran's oil. These banks have used Iran's oil revenue held in escrow accounts to execute certain financial transactions for medicine and other items determined by the Government of Iran to be essential goods. Over the past month, the US has announced that it will not renew waivers for countries to purchase Iran's oil and announced that it aims to drive Iran's oil exports to zero. The US has also placed Iran's metal industry under sanctions.

Based on our research, we understand that overcompliance by banks and pharmaceutical companies is a significant factor in limiting Iran's access to certain medicines. In particular, we understand that unnecessary restrictions on Iran-related trade has forced Iranian pharmaceutical companies to reroute certain business transactions that are fully authorized under US law through the informal *hawala* system. This trend has significantly increased the costs with minimum transparency, and forced pharmaceutical companies to also choose alternatives with lower quality.

In light of the concerns outlined above, we would appreciate a written response to the following questions related to the steps the US government is taking to fulfil its responsibility under international law to protect the Iranian people's right to health:

1. What mechanisms are in place to monitor the effectiveness of OFAC's general licences and exemptions, including specifically those related to the transactions in food and medicine with Iran?
2. What actions has the US government undertaken to address the problem of overcompliance with US sanctions in light of its negative effect on the right to health for Iranians residing in Iran?
3. Has the US government issued any informal or formal guidance to organizations or companies who seek to alleviate humanitarian suffering in Iran but may not have obtained a specific license?
4. Is the US government aware of any mechanism currently available to US persons to facilitate humanitarian transactions with Iran that are authorized and/or exempted under US sanctions?
5. What initiatives has the US government taken to address the needs of the most vulnerable populations in Iran?

Please direct your response and any questions to my colleague, Iran Researcher, Tara Sepehri Far via email at sepehrt@hrw.org or phone at +1-202-612-4371.

We thank you for your time and consideration of this matter.

Sincerely,

Sarah Margon
Washington Director
Human Rights Watch

Michael Page
Deputy Director
Middle East and North Africa
Human Rights Watch

پیوست سوم: نامه به وزارت امور خارجه امریکا

1275 K Street, NW
Suite 1100
Washington, DC 20005
Tel: +1-202-612-4321
Fax: +1-202-612-4333; 202-478-2988

Kenneth Roth, Executive Director
Nic Dawes, Deputy Executive Director

DEPUTY EXECUTIVE DIRECTORS

Michelle Alexander, Development and Global Initiatives
Emma Daly, Media (Acting)
Liesel Gemholtz, Program (Acting)
Chuck Luttig, Operations
Bruno Stagno Ugarte, Advocacy

Dinah Polkengner, General Counsel
James Ross, Legal and Policy Director

DIVISION AND PROGRAM DIRECTORS

Brian Adams, Asia
Nicola Austin-Hibery, United States
Mauro Segun, Africa
José Miguel Vivanco, Americas
Sarah Leah Whitton, Middle East and North Africa
Hugh Williamson, Europe and Central Asia

Heather Bray, Women's Rights (Acting)
Shantha Rao Bhatia, Disability Rights
Richard Dicker, International Justice
Bill Frelick, Refugees' Rights
Arvind Ganesan, Business and Human Rights
Steve Gorton, Arms
Amanda Klasing, Women's Rights (Acting)
Zana Nefi, Children's Rights
Greene Reid, Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Rights

ADVOCACY DIRECTORS

Maria Laura Cinneou, Brazil
Louis Charbonneau, United Nations, New York
Farida Dair, Canada
Kenwa Dai, Japan
John Fisher, United Nations, Geneva
Meemakshi Ganguly, South Asia
Bénédicte Jeanneney, France
Lotte Leicht, European Union
Wenzel Michalski, Germany
Mats Wilander, Sweden and Denmark
Elsine Pearson, Australia
Benjamin Ward, United Kingdom (Acting)

BOARD OF DIRECTORS

Hassan Elmawy, Co-Chair
Robert Klitzke, Co-Chair
Osaka Matsunaga, Vice-Chair
Amy Rao, Vice-Chair
Amy Towers, Vice-Chair
Catherine Zemanström, Vice-Chair
Bruce Rabb, Secretary
Akwarai Aidoo
Jorge Castañeda
George Coelho
Natscha Dolby
Kimberly Marissa Emerson
Loubna Freh
Lettie Gilbert-Lurie
Paul Gray
Caitlin Harding
Karen Herskovitz
Zaid Ra'ad Al Hussein
Susan Kane
Betsy Karel
David Lakhdhir
Louis Lee-Reizes
Alicia M. Berra
Joan R. Platt
Neil Rimer
Shelley Frost Rubin
Ambassador Robin Sanders
Sidney Sheinberg**
Bruce Simpson
Joseph Skrzyński
Donna Slight
Sam Stout-Wieland
Dorian W. Swift
Marie Waburg
*In Memoriam (1995-2019)

October 16, 2019

Mr. David Peyman
Deputy Assistant Secretary for Counter Threat Finance and
Sanctions
Bureau of Economic and Business Affairs
US Department of State

Re: US Economic Sanctions' Impact on Iranians' Right to Health

We write to request information in connection with research that Human Rights Watch is currently conducting on the impact of US economic sanctions on Iran, including the rights of the Iranian people under international law to maintain access to health and medication.

In particular, we seek your response to the questions set out below and we would appreciate a reply by October 21, 2019 so that we can reflect your response in our forthcoming publication. A version of this letter was sent to the the US Department of Treasury's Office of Foreign Asset Control (OFAC) in May 2019.

As you know, OFAC maintains general licenses and exemptions that allow for the export of "certain food items, medicines, and basic medical supplies to Iran without further specific authorization." These provisions also authorize financial transactions in support of trade in certain food, medicine, and medical devices from the United States or from a foreign country without specific authorization.

However, in the lead up to the re-imposition of certain sanctions in November 2018, OFAC severely restricted Iran's access to global financial markets. Over the past year, the US Treasury has imposed additional sanctions on several Iranian financial institutions, including Iran's Central Bank, under US counterterrorism provisions. The serious regulatory and due diligence requirements placed on international trade with Iran has left only a small number of companies and banks with the capacity to trade with Iran that are willing to accept the increased financial and legal risk that comes with those transactions. Our research shows that this issue, combined with sharp depreciation of Iranian rial, has severely limited the ability of Iranian companies and hospitals to purchase essential medicines from outside Iran.

HRW.org

AMSTERDAM • BEIRUT • BERLIN • BRUSSELS • CHICAGO • GENEVA • GOMA • JOHANNESBURG • KIEV • KINSHASA • LONDON • LOS ANGELES • MIAMI • MOSCOW
NAIROBI • NEW YORK • PARIS • SAN FRANCISCO • SÃO PAULO • SEOUL • SILICON VALLEY • STOCKHOLM • SYDNEY • TOKYO • TORONTO • WASHINGTON • ZÜRICH

Research conducted by Human Rights Watch also shows that in practice Iran is currently able to conduct business through a limited number of banks closely affiliated with countries that had previously received special waivers from the US in November 2018 to continue purchasing Iran's oil. These banks have used Iran's oil revenue held in escrow accounts to execute certain financial transactions for medicine and other items determined by the Iranian government to be essential goods. Over the past month, the United States has announced that it will not renew waivers for countries to purchase Iran's oil, and announced that it aims to drive Iran's oil exports to zero. The US has also placed Iran's metal industry under sanctions.

Based on our research, we understand that overcompliance by banks and pharmaceutical companies is a significant factor in limiting Iran's access to certain medicines. In particular, we understand that unnecessary restrictions on Iran-related trade has forced Iranian pharmaceutical companies to reroute certain business transactions that are fully authorized under US law through the informal *hawala* system. This trend has significantly increased the transaction costs with minimal transparency and also limited pharmaceutical product alternatives that are lower quality than previously available.

In light of the concerns outlined above, we would appreciate a written response to the following questions related to the steps the US government is taking to fulfil its responsibility under international law to protect the Iranian people's right to health:

1. What mechanisms are in place to monitor the effectiveness of OFAC's general licences and exemptions, including specifically those related to the transactions in food and medicine with Iran?
2. What actions has the US government undertaken to address the problem of overcompliance with US sanctions in light of its negative effects on the right to health for Iranians residing in Iran?
3. Has the US government issued any informal or formal guidance to organizations or companies who seek to alleviate humanitarian suffering in Iran but may not have obtained a specific license?
4. Has the US government issued any clarification or guidance about how to navigate potential liability of conducting humanitarian business in light of recent broad terrorism designations?
5. Is the US government aware of any mechanism currently available to US persons to facilitate humanitarian transactions with Iran that are authorized and/or exempted under US sanctions?
6. What initiatives has the US government taken to address the needs of the most vulnerable populations in Iran?
7. How many licenses as well as letters of comfort has the OFAC office issued for US and non-US entities that have sought to conduct humanitarian trade with

Iran? How many of these licenses and letters were issued, especially for export of medicine and medical equipment?

Please direct your response and any questions to my colleague, Iran Researcher Tara Sepehri Far via email or phone at sepehrt@hrw.org or +1-202-612-4371.

We thank you for your time and consideration of this matter.

Sincerely,

Michael Page
Deputy Director
Middle East and North Africa
Human Rights Watch

Andrea Prasow
Acting Washington Director
Human Rights Watch

پیوست چهارم: نامه به جواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران

HUMAN RIGHTS WATCH

350 Fifth Avenue, 34th Floor
New York, NY 10118-3299
Tel: 212-290-4700
Fax: 212-736-1300

MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA DIVISION

Sarah Leah Whitson, Executive Director
Lama Fakih, Deputy Director
Eric Goldstein, Deputy Director
*Ahmed Benchamsi, Advocacy and Communications
Director*

ADVISORY COMMITTEE

Asli Bali, Co-Chair
Kathleen Paratts, Co-Chair
Bruce Rabb, Vice-Chair
Gary G. Sick, Vice-Chair
Fouad Abdelmoumni
Gamel M. Abouali
Yasser Akkaoui
Hala Al-Dossari
Salah Al-Hajjaj
Ghanim Al-Najjar
Lisa Anderson
David Bernstein
Robert L. Bernstein
Hanaa Edwar
Bahay El Din Hassan
Hassan Elmeary
Mansour Farhang
Loubna Freih Georges
Amr Hamzawy
Asos Hardi
Shawen Jabarin
Marina Pinto Kaufman
Youssef Khatat
Marc Lynch
Ahmed Mansoor
Abdelaziz Nouaydi
Nabeel Rajab
Vicki Riskin
Charles Shamas
Sussan Tahmasebi
Christophe Tanghe

HUMAN RIGHTS WATCH

Kenneth Roth, Executive Director
*Michele Alexander, Deputy Executive Director,
Development and Global Initiatives*
*Nicholas Dawes, Deputy Executive Director,
Communications*
Iain Levine, Deputy Executive Director, Program
Chuck Lustig, Deputy Executive Director, Operations
Walid Ayoub, Information Technology Director
Emma Daly, Communications Director
*Barbara Guglielmo, Finance and Administration
Director*
Babatunde Olugboji, Deputy Program Director
Dinah PoKempner, General Counsel
Tom Porteous, Deputy Program Director
James Ross, Legal and Policy Director
Joe Saunders, Deputy Program Director
Frances Sinha, Human Resources Director

HUMAN
RIGHTS
WATCH

www.hrw.org

April 25, 2019

Dear Dr. Zarif,

It was great seeing you at the Council of Foreign Relations' meeting today. As we discussed, Human Rights Watch seeks to travel to Iran to investigate the impact of economic sanctions imposed by the United States on Iranians' right to health, in particular their access to vital medicine and medical equipment. To conduct this research, we would seek to meet with affected communities, including patients, doctors, and pharmaceutical and medical companies, as well as authorities in Iran's health sector, to document the way in which sanctions have potentially interfered with their ability to obtain and deliver medicines.

We would seek to carry out this research in Tehran, Karaj, and Isfahan and would propose to travel to Iran in June. We would share widely our findings of any harmful impacts of the sanctions on the health of the Iranian population, including violations of their right to health, with the international community, and advocate against any policies, including sanctions, that so harm the Iranian public.

Human Rights Watch has extensive experience documenting the impact of sanctions, as well as access to medicine in numerous countries around the world. Most recently, in Venezuela, Human Rights Watch documented how severe shortages of medicines and medical supplies make it extremely difficult for many Venezuelans to obtain essential medical care. In Iraq, we also criticized the negative impact of international sanctions on infrastructure and civilian goods.

I look forward to hearing back from you and to discuss the logistics and delegation for the trip with your office. Should you have any questions or need to get in touch please do not hesitate to contact my colleague, Michael Page, page@hrw.org.

Sincerely,

Sarah Leah Whitson
Executive Director
Middle East and North Africa
Human Rights Watch

AMSTERDAM • BEIRUT • BERLIN • BRUSSELS • CHICAGO • GENEVA • JOHANNESBURG • LONDON • LOS ANGELES • MOSCOW • NAIROBI • NEW YORK • PARIS •
SAN FRANCISCO • TOKYO • TORONTO • WASHINGTON • ZURICH

«فشار حداکثری»

آسیب تحریم‌های اقتصادی آمریکا روی حق سلامت ایرانیان

پسر پنج ساله مبتلا به سرطان چشم نشسته روی تخت در بیمارستان کودکان محک در تهران، ایران. ایرانیان با کمبود داروهای وارداتی شیمی‌درمانی و غیره روبرو هستند. ۱۹ ژوئن ۲۰۱۹.

© ۲۰۱۹ عکس اسوشیتدپرس/ابراهیم نوروزی

ایرانیان در حال خرید در داروخانه بیمارستان نیکان تهران در ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۸.

© ۲۰۱۸ رویترز/ایران اسنایدر

در ماه مه ۲۰۱۸ رئیس‌جمهور ترامپ اعلام کرد که آمریکا از توافق هسته‌ای چندجانبه سال ۲۰۱۵ با ایران خارج می‌شود و در پی آن تحریم‌های اقتصادی گسترده‌ای را دوباره علیه این کشور اعمال کرد. پژوهش دیده‌بان حقوق بشر نشان می‌دهد که گرچه آمریکا معافیت‌هایی برای تجارت بشردوستانه با ایران ایجاد کرده است، ماهیت گسترده تحریم‌های اقتصادی همراه با مواضع تهاجمی مقامات آمریکا توان ایران برای تأمین مالی واردات بشردوستانه را به شدت محدود کرده است و تهدیدی جدی متوجه حق ایرانیان به سلامت و دسترسی به داروهای حیاتی می‌کند. دیده‌بان حقوق بشر با مصاحبه با واردکنندگان ایرانی، فعالان انجی‌اوها، و متخصصان آشنا با تجارت بشردوستانه با ایران نشان می‌دهد که نگرانی از قرار گرفتن تحت تحریم‌های آمریکا منجر به پایین‌دستی مازاد توسط بانک‌ها و شرکت‌های دارویی آمریکایی، اروپایی، و غیره شده است. طبق قانون حقوق بشری بین‌المللی آمریکا باید اثر تحریم‌های روی حقوق ایرانیان را زیر نظر بگیرد و به نقض‌های ناشی از تحریم‌های رسیدگی کند. دولت واشنگتن باید فوراً در بالاترین سطوح روشن کند که بانک‌ها و شرکت‌های آمریکایی و دیگر کشورها در ارتباط با صادرات دارو یا دیگر کالاهای بشردوستانه معاف‌شده به ایران با ریسک حقوقی یا مالی مواجه نخواهند بود.